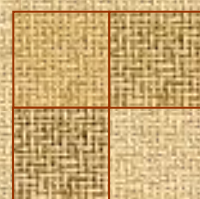


**2020.**

**Kozmutza Flóra Óvoda,  
Általános Iskola, Szakiskola,  
Kollégium, Egységes  
Gyógypedagógiai Módszertani  
Intézmény**

# **Helyi tanterv és tananyagtartalom**



## Helyi tanterv

### Tartalom

1. A választott kerettanterv megnevezése .....	3
2. A Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve.....	3
3. A Nat alkalmazása a középűlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során ....	4
4. Az iskolai fejlesztés szakaszai .....	21
5. A tanterv teljesítéséhez szükséges órakeret tantárgyakra lebontva, időkeret a tantárgy témaköreinek feldolgozására (2020/2021-es tanévtől felmenően) .....	22
6. Tervezhető további időkeret.....	34
7. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai.....	43
8. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	43
9. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei.....	43
10. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái és az egyéb foglalkozások szervezési elvei .....	45
11. Értékelés, ellenőrzés rendszere.....	46
12. A magasabb évfolyamba lépés feltételei .....	50
13. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai.....	50
14. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek.....	50
15. Tananyagtartalom (2020. szeptember 01-től felmenő) .....	55

## **1. A választott kerettanterv megnevezése**

Helyi tantervünk a Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 26.§ (2) bekezdése, (a továbbiakban: köznevelési törvény), a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 7.§ (1) bekezdés b) pont, a Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei és a 2020-es NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók, kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához (kerettanterv a közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam) figyelembevételével készült.

*A nevelés, oktatás, fejlesztés kötelezően biztosítandó pedagógiai feltételeit a köznevelési törvény foglalja össze. A köznevelési törvény a sajátos nevelési igényű tanulókhoz igazodva az általánosan kötelező feltételeket több területen módosítja, illetve kiegészíti olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani helyi, intézményi szinten, és hozzáférhetővé tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára, mint például:*

- *speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek,*
- *speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök.*

## **2. A Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve**

A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: Nat) a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapdokumentuma, az abban meghatározott kiemelt fejlesztési feladatok a sajátos nevelési igényű tanulóakra is érvényesek. A sajátos nevelési igényű tanulókat nevelő-oktató iskolák pedagógiai programjuk, helyi tantervük elkészítésénél figyelembe veszik:

- a köznevelési törvény, a Nat és az Irányelv rájuk vonatkozó előírásait,
- a kollégiumi nevelés országos alapprogramját,
- a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit,
- a szülők elvárásait és
- az általuk nevelt tanulók sajátosságait.

### **Az irányelv célja**

Az Irányelvben foglaltak célja, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók esetében a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok ugyanúgy összhangba kerüljenek, mint más gyermekeknél. Az Irányelv annak biztosítását szolgálja, hogy:

- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósuljon meg, segítse a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést,
- az iskola fejlesztési követelményei igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez,

- a tanulást megalapozó pszichikus funkciók, képességek, készségek kialakítása, fejlesztése kiemelt szerepet kapjon a teljes alapfokú oktatás szintjén, de különösen az általános iskola alsó tagozatán, illetve ha szükséges, a fejlesztés az iskoláskor előtti képességfejlődés területeire is visszanyúljon,
- a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé,
- a tanulókat a nevelés, oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

**Ennek érvényesítése érdekében meghatározza:**

- a tartalmak kijelölésekor egyes területek módosításának, elhagyásának vagy egyszerűsítésének, illetve új területek bevonásának lehetőségeit,
- a sérült képességek, készségek, kompetenciák rehabilitációs, rehabilitációs célú korrekciójának területeit,
- a nevelés, oktatás és fejlesztés, szokásosnál nagyobb mértékű időbeli kiterjesztésére vonatkozó javaslatokat.

Az Irányelv egyaránt vonatkozik a sajátos nevelési igényű tanulóknak a többi tanulóval részben vagy egészben együtt (*integráltan*), azonos iskolai osztályban történő, illetve az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, iskolai osztályban a sajátos nevelési igényű tanulók számára külön szervezett (*gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményekben*) nevelésére-oktatására.

### **3. A Nat alkalmazása a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során**

#### **A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók fejlesztését átfogó területek**

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott értékekre, az iskolai nevelés-oktatás közös értékeire épül. Alapelveiben, céljaiban illeszkedik a Nat-ban megjelenő kulcskompetenciákhoz, a kiemelt fejlesztési területekhez.

A nevelés, oktatás, fejlesztés tartalmi a Nat tanulási területeihez részben igazodva, de a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók sajátosságait is figyelembe véve a következők:

*Magyar nyelv és irodalom, Matematika, Történelem és állampolgári ismeretek, Természettudomány és földrajz, Művészetek, Technológia, Testnevelés és egészségfejlesztés, Egyéb*

A fejlesztés középpontjában olyan képességek kialakítása áll, amelyek elősegítik, hogy

- a tanulók az iskoláskort követően önmagukat minél önállóbban el tudják látni;
- a tanulók környezetükben képesek legyenek minél önállóbban és minél szélesebb körben tájékozódni;

- fejlődjenek a tanulók szociális és kommunikációs képességei, megfelelően tudják azokat használni;
- a tanulók ismerjék meg közvetlen tárgyi és személyi környezetüket, és képesek legyenek benne tevékenykedni, valamint azt alakítani is;
- a tanulók ismerjék önmagukat, értékeiket és erősségeiket, valamint határaikat.

Mindezekben a tanulók céltudatosságra és az egyéni sajátosságaikhoz alkalmazott önállóságra tegyenek szert – tudjanak dönteni is.

### **A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók**

Igen eltérő egyéni adottságokkal bírnak, fejlesztésük során egyénenként is eltérő nevelési, oktatási igények és szükségletek jelentkeznek. A tanulási képességet a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók esetében elsősorban a kognitív képességek eltérései határozzák meg. Jellemző az idegrendszer (elsősorban a központi, de gyakran a környéki is) struktúrájának átfogó érintettsége. Az érzékelés gyakran differenciálatlanabb, így a releváns ingerek, észleletek feldolgozási folyamata – detektálása (felfedezése-tudatosítása), szelektálása (az adott helyzetben lényegesek szűrése, kiemelése) – is nehezített. Gyakran tapasztaljuk az önkéntelen figyelem ingadozását, csapongását különféle ingerforrások között, vagy merev megtapadását egy-egy dolognál. A figyelem szándékos fókuszálása, irányítása nagy erőfeszítést kíván, így hamarabb alakul ki fáradtság. Ennek megnyilvánulási formái lehetnek rendhagyók, pl. ingerlékenység, kapkodó munkavégzés, indokolatlanul gyakori mosdóba vagy egyéb helyre kéredzkedés, egyéb elkerülő magatartás (állandó orrfújás, ceruzahegyezés vagy bármi, az egyénre jellemzően). Az emlékezeti funkciókra jellemző, hogy a munkamemória egyszerre kevesebb, sok esetben csupán egy-egy új elemet tud befogadni. A hosszú távú tárbá nehezebben rögzülnek új elemek. A felejtés kevésbé jellemző, de a felidézéshez gyakran szükségesek a megfelelő kulcsingerek. A felidézést jelentősen támogatja, ha az adott dologhoz, ismerethez a tanulónak pozitív érzelmi kötődése van. A gondolkodásban a megszokott sztereotípiák fontos támpontokat adnak, ugyanakkor ezek okozzák más kontextusban a rigiditást (gondolkodásbeli merevséget, rugalmatlanságot) is. Általában az egy szempont szerinti ítéletalkotás, az egyenes következményes következtetések, a ha-akkor összefüggések felismerése jól alkalmazható. Az új ismeret korábbiakhoz való kötése, változó kontextusban való értelmezése, rugalmas alkalmazása, azaz az ismeretek generalizálása nehezített.

A célok és feladatok meghatározása a Nemzeti alaptanterven (Nat) és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a Nat-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni. A nevelési-oktatási folyamatot a tanulók lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:

- a feladatok megvalósításához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;

- igény szerint sajátos, a fogyatékossgal összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíteni;
- szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, siket tanulóknál a magyar jelnyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve; az egyes fogyatékkal élő tanulókkal összefüggő feladatokról a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve és a vizsgaszabályzatok adnak eligazítást.

A hatályos jogszabályok alapján az iskola pedagógiai programjának részeként, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tanterv elkészítésekor különös figyelmet kell fordítani a Nat jelzett elvei közül arra, hogy a helyi tanterv a fogyatékossgal, sajátos nevelési igénnyel összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket jelenítsen meg, ennek érdekében a kerettanterv tartalmi elemei az igényeknek megfelelően adaptálhatóak, illetve ugyanazon célokat szolgáló elemekkel behelyettesíthetőek. A Nat. szerint meghatározott fejlesztési területek – nevelési célok egyes esetekben összevontan, integráltan jelennek meg. Az egyes eltérő megnevezésű tantárgyak Nat tanulási terület és tantárgy szerinti megfeleltetése az „A tantárgyak struktúrája és a hozzájuk tartozó óraszámok” cím alatt történik meg.

## **Témakörök**

A Nat témakörei a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő módon adaptálva, horizontálisan érvényesülnek a kerettantervben. A témakörök egy adott tantárgyon belül a Nat-tól esetenként eltérő megnevezéssel és más belső elrendezéssel jelennek meg, hogy igazodjanak a sajátos nevelési igényű tanulók speciális tanulási igényeihez, de összességükben – adaptált formában – lefedik a Nat által az adott tantárgyra meghatározott témakörök tartalmi egészét.

## **A nevelés-oktatás célja, feladatok**

Az iskolai nevelés-oktatás során az egyéni bánásmód elvét alkalmazva biztosítható a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók személyiségének harmonikus fejlődése.

Az általános iskolai nevelés-oktatás célja kialakítani a helyes közösségi magatartást, az együttműködési képességet és a szocializációs készséget a hiányosan működő képességek korrekciója, a hátrányok csökkentése érdekében, miközben folyamatos motivációval, az érdeklődés fenntartásával valósul meg a jól működő funkciók fejlesztése.

Az általános iskolai nevelés-oktatás feladata minél nagyobb mértékben előkészíteni az önálló vagy támogatott életvezetés lehetőségét, kialakítani a környezethez való kötődés igényét, a közösségi alkalmazkodást és elfogadást, törekedve az önérvényesítéssel és önálló döntési

képességgel rendelkezés kialakítására, a tanuló felkészítésére a lehető legeredményesebb társadalmi integrációra.

Az általános iskolai nevelés-oktatás megalapozza a tanulói képességekhez és érdeklődéshez igazodó, készségfejlesztő iskolai nevelés-oktatásban történő részvétel és a gyakorlati munkavégzés feltételeit úgy, hogy fokozott figyelmet fordít azoknak a kompetenciáknak a fejlesztésére, amelyre a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknak az iskolai oktatás után szükségük lehet (a készségfejlesztő iskola évfolyamain, napközi otthonokban, családban, lakóotthonokban, védő vagy integrált munkahelyeken).

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelésében kiemelt figyelmet kell fordítani az egyénre szabott terápiás eszközök, eljárások alkalmazásával a képességstruktúra hiányosságainak kompenzálására, az épen maradt funkciók feltárásával és azokra építéssel. A pedagógusoknak feladatuk a gyakorlatorientált, a mindennapi élet tevékenységeire felkészítő képzés megvalósítása, az életvezetési technikák megalapozása, elsajátíttatása, gyakoroltatása. A személyiség gazdagítása érdekében az önellfogadásra és mások elfogadására a toleráns magatartás kialakításával tehet szert a gyermek/tanuló.

Mindehhez olyan iskolai légkört kell teremteni, amelyben mind a tanuló, mind a felnőtt jól érzi magát, ahol az emberi és társas kapcsolatok a kölcsönös tiszteleten alapulnak, ahol minden tanuló teljes értékű emberként élheti meg önmagát, a másságot is elfogadva.

### **A fejlesztési területek – nevelési célok**

**Testi és lelki egészségre nevelés:** Nat-ban megfogalmazott – célkitűzéseken túl szükséges az egyedi adottságokra, szükségletekre és lehetőségekre is tekintettel lenni. Érvényesülnie kell a korrekció és a kompenzáció elvének. Esetenként más szakemberekkel (ortopéd szakorvos, neurológus, konduktor, gyógytornász, szomatopedagógus stb., lelki egészség terén pszichológus, pszichiáter, családgyógyász, védőnő) való együttműködés, konzultáció is szükséges lehet.

**Önismeret és a társas kultúra fejlesztése:** kiemelt területe az értelmileg akadályozott tanulók nevelésének, szoros összefüggésben az önállóság fejlesztésével. Ugyanakkor adottságaiknál fogva sokan töredékesen képesek kibontakozni ezen a téren. Tanulóinknál kiemelt feladat annak megtanítása, hogy ismerje fel és tudja kifejezni saját érzelmeit, legyen tisztában saját erősségeivel és ismerje fel saját határait, bizonytalanságait. Ehhez igazodóan legyen képes segítséget kérni és elfogadni, ehhez ismerje meg környezetében a segítő személyek körét, az érdekképviselői szerveket. A szükségletalapú támogatás rendszerében képességeihez, adottságaihoz mérten optimális módon igazodjon el és tudja érvényesíteni érdekeit.

**Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés:** a Nat által összefoglaltak konkrét helyzetekben, az értelmileg akadályozott tanuló saját életterére, napi kapcsolataira jellemző módon kell, hogy megjelenjenek. Kiemelt fontosságú a valóságosság, hitelesség, beláthatóság. Az egészséges öntudat fejlesztése mellett kiemelten fontos olyan szokásrendszer következetes jelenléte az iskolai nevelés során, amely

interiorizálása (belső meggyőződéssé, élete részévé válása) a tanuló részéről elősegíti a hétköznapi életben való eligazodást, a szükséges alkalmazkodást.

**Médiatudatosságra nevelés:** Kiemelt jelentőségű a beszélt és az írott nyelv használatának és befogadásának gyakorlása, fejlesztése tartalmi és formai, mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt. Ahol jelentősebb akadályokba ütközik a szokásos csatornák alkalmazása, mindenképp indokolt az augmentatív és alternatív kommunikáció lehetőségei közül az adott tanuló számára legmegfelelőbb kiválasztása és tanítása, így biztosítva a kommunikáció jelentőségének és lehetőségeinek megtapasztalását. A médiumok, a különféle közösségi oldalak, információk megismertetése során kiemelten szükséges a felelősségteljes használatra tanítás, ezáltal az esetleges abúzusok (visszaélések, kihasználások, bántalmazások) megelőzése, tekintettel arra, hogy az értelmi akadályozottsággal gyakran együtt jár a rejtett szándékok fel nem ismerése, a naivitás.

**A tanulás tanítása, pályaorientáció:** Értelmileg akadályozott személyek esetében nem várható teljes önállóság e téren. A pedagógus fő feladata a személyiség kibontakoztatása, a tehetséggondozás, az egyéni hajlamok, érdeklődési kör megismerése és a tanuló támogatása az ebben való kiteljesedésben. Az eredményes tanulási stratégiák, a leghatékonyabb segítségnyújtási formák egyénre szabottan, differenciáltan jelennek meg. Fontos, hogy az egyént érintő döntésekbe mindig bevonják az értelmileg akadályozott személyt, belátható és érthető érveket, szempontokat mutassanak fel, megfelelően a „semmit rólunk nélkülünk” alapelvnek.

**Nemzeti öntudat, hazafias nevelés:** Kiemelkedően fontos a közvetlen társadalmi és természeti környezet megismerésének és az ezekkel való harmonikus kapcsolat kialakulásának elősegítése. Az értelmileg akadályozott tanulók elsősorban saját élményeken keresztül, tapasztalás révén ismerkedhetnek nemzeti kultúránk értékeivel. A hazai – nem hazai, magyar – nem magyar kategóriákat többségük megtanulja értelmezni, és a sokszínűség, más nyelvek, kultúrák felfedeztetése, a kölcsönös tisztelet elemi megtapasztalása is elérhető. A nevelés egyik sarkalatos pontja az olyan szociális, kommunikációs, kognitív készségek fejlesztése, amelyek megkönnyítik és teljesebbé teszik a szűkebb és tágabb személyes, közösségi és társadalmi környezetben való eligazodást, részvételt. Ennek módja, mértéke nagy egyéni eltéréseket mutat, de túlnyomó többségük felnőttkorra is több-kevesebb támogatást igényel jogainak gyakorlásában, elemi kötelességeinek tudatosításában (pl. okiratok jelentősége), változó társas-viselkedési helyzetek megfelelő értelmezésében és az ezekhez való alkalmazkodásban.

## **A kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés**

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók egyénileg nagyon eltérő képességprofilja miatt a Nat kulcskompetenciáinak fejlesztése is egyéni, individualizált módon valósulhat meg. Mindazonáltal a fejlesztésnek vannak olyan átfogó elemei, amelyeknek egységesen érvényesülniük kell. Kiindulási alap a kognitív fejlesztés, amely meghatározza a többi területen való sikerességet is. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az egyes kompetenciaterületek nem elszigetelten, hanem kölcsönhatásban jelennek meg és fejlődnek.



Az értelmileg akadályozott tanulók nevelését, oktatását, a köznevelésben eltöltött egész idejét áthatja az alapkompenciák fejlesztése. Abban az esetben, ha ezen kompetenciák valamelyike nem vagy nehezen fejleszhető a szokásosnak tekinthető célkitűzések mentén (pl. verbális önkifejezés, szövegértő olvasás), az egyén képességeihez igazodó korrekciós-terápiás támogatásra van szükség (pl. kiemelten sok közvetlen tapasztalatszerzés, augmentatív kommunikáció). Ahol a speciális módszerek sem vezetnek eredményre, kompenzációt kell biztosítani (pl. alternatív kommunikáció, képes napirend, speciális markírozás, vagyis az egyén számára jól értelmezhető és követhető vizuális jelzések, piktogramok, iránymutatók, vezetőcsíkok elhelyezése, felfestése a téri tájékozódáshoz – lásd még 2.1 „Nevelési és oktatási alapelvek”). Elengedhetetlen a korábban részletezett személyre szabott, egyéni felméréseken alapuló tanulási utak meghatározása és tágabb időkeretbe helyezése.

*Kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi):* A kommunikációs kompetenciák fejlesztése általános, tág értelmezésben megfeleltethetők a Nat vonatkozó célkitűzéseinek. Nélkülözhetetlen az információ befogadásához, az elemi gondolkodási műveletek hatékony működéséhez. Elsődleges a kommunikációs szándék felkeltése/fenntartása, a kommunikációs csatornák hatékony alkalmazása mind a megértés és információszerzés, mind az önkifejezés tekintetében. Mivel a társas helyzetek, kapcsolatok alapja, a szociális készségek fejlesztése szempontjából is kiemelten fejlesztendő terület. A más nyelvekkel való ismerkedés opcionális, sok középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló esetében nem megvalósítható. Néhányan azonban rendelkezhetnek a szükséges alapképességekkel, és általános adottságaikhoz képest jó nyelvelsajátítási képességük lehet. Ezen nevelési-oktatási formában idegen nyelv oktatása nem folyik, a hangsúly az anyanyelvi kompetenciákra helyeződik.

*Matematikai, gondolkodási kompetenciák:* A gondolkodás kompetenciái megfelelően adaptálva jól értelmezhetők a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóakra is. Különös figyelmet kell fordítani a meglévő képességek fejlesztésére, a látókör szélesítésére, az elemi mérlegelő érzék, óvatosság alakítására, miközben meg kell tartani / ki kell alakítani a környezet iránti nyitottságot, kíváncsiságot is. Alapcél az egyszerű logikai összefüggések felismerése, az ismeretek minél rugalmasabb, eltérő kontextusokban való hatékony előhívása és alkalmazása.

*Digitális kompetenciák:* A digitális kompetenciák alapjaiban megfeleltethetők a Nat elvárásainak. A készség szintben, illetve a támogatási szükségletben lehetnek jelentős egyéni eltérések. A hamis információk kiszűrése, valamint a lehetséges visszaélések elkerülése érdekében fokozottan figyelmet kell fordítani a „gyanús”, „bizonytalan” internetes tartalmak felismerésére, a megfelelő kapcsolati személytől való segítségkérésre, a támogatott döntéshozatal gyakorlására. A verbális kommunikációra képtelen tanulók esetén helyettesítő/kiegészítő jelleggel egyaránt alkalmazunk különféle IKT-eszközöket.

*Személyes és társas kapcsolati kompetenciák:* A középsúlyos értelmi fogyatékos ember számára kiemelten fontos terület, mivel nagy valószínűséggel hosszú távon, egész életen át valamilyen közösségi ellátásban fog részesülni. Az egyéni és közösségi javakat szolgáló tevékenységek, készségek gyakorlása a személyes jóllétnek is egyik alappillére. A saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok ismerete, a viselkedésszabályozás alapjai, az

együttműködési készség (ki) alakítása, a társas kapcsolatok szabályrendszerének megismerése kiemelten fejlesztendő. Cél a harmonikus, reális önértékeléssel, pozitív énképpel rendelkező személyiség kibontakoztatása. Fontos a helyes önellátási-önkiszolgálási szokások (beleértve a napirend, az egészséges életmód), a tanuló önmaga és környezete iránti igényesség kialakítása. Kiemelten fontos, hogy a tanuló érdeklődéséhez, igényeihez mérten megfelelő nemi és szexuális nevelést biztosítsunk, mint az önazonosság, én-tudatosság integráns része. Mint minden nevelésben, kisebb korban a szokások kialakítása van inkább előtérben, de a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknál is fontos, hogy fokozatosan megtanulják az önálló felelősségvállalást. Ennek kardinális kérdése, hogy a tanuló felismerje a lehetőségek és lehetséges következmények közötti összefüggéseket, tudja, hogy mit jelent a következmények vállalása, és felismerje, hogy mikor van szüksége segítségre a lehetséges következmények feltárásában (támogatott döntéshozatalra való felkészítés). Ez leginkább konkrét élethelyzetekhez, eseményekhez kötötten valósulhat meg.

*Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák:* A vonatkozó kompetenciák megfelelően adaptált értelmezésben megfeleltethetők a Nat leírásának. Elsődleges a pályaorientáció: adjuk meg a lehetőséget, hogy a tanuló különféle területeken próbálja ki magát. Ezáltal felszínre kerülhetnek erősségei, egyben érdeklődésének megfelelő elfoglaltságot végezhet. Fejlesztendő területek a kitartás, a munkafegyelem, az adott tevékenység jelentőségének belátása, a munkavállalói szerepkörhöz igazodó viselkedési normák gyakorlása. Ettől elválaszthatatlan, hogy a tanuló tisztában legyen az alapvető jogokkal, amelyek munkavállalóként megilletik. A különféle eszközök, nyersanyagok, munkafolyamatok célirányos megismertetése is szükséges. Tudatossá kell tenni a különbséget a precíz teljesítményelvárás és a kreativitás, az alternatív megoldások lehetőségei között.

*A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái:* A Nat leírásában foglaltak megvalósulásában nagyobb szerep jut az érzelmi alapú megközelítésnek. A kreativitás, az alkotótevékenység sok középsúlyos értelmi fogyatékos ember számára az önkifejezés alapvető eszköze. Ennek elemei épülnek be a felnőttkori foglalkozásterápiás tevékenységekbe is. Sok esetben ez a szabadidő tartalmas eltöltésének egyik módja lehet. Külön figyelmet kell szentelni e téren a kiemelkedően teljesítő tanulók tehetséggondozására.

*A tanulás kompetenciái:* A Nat-ban meghatározott kapcsolódó ismeret, készség és attitűd kialakulása részlegesen várható el értelmi akadályozottság esetén. Ez távlati, ideális célkitűzésként értelmezhető, és a fejlesztést kis lépésekre, részcélokra kell bontani, az egyes tanulók képességstruktúrájához igazodva. Különös figyelmet kell fordítani a motiváció kialakítására, illetve fenntartására, az én-tudatosság, a saját értékek és lehetőségek felismerésének fejlesztésére. Elsődleges cél a szűkebb, majd tágabb környezetben való eligazodás, a közösségi részvétel különféle szerepköreire való felkészülés, a minél önállóbb életvitel kialakítása.

## **Nevelési és oktatási alapelvek és célok műveltségi területenként**

*Magyar nyelv és irodalom:* A tanulási terület célja, hogy megalapozza valamennyi fejlesztési terület tartalmainak megismerését, elsajátítását, ugyanakkor az anyanyelvi és kommunikációs képességek fejlesztése valamennyi fejlesztési terület feladata. Az anyanyelvi és kommunikációs nevelés során fejlődik a kapcsolatteremtő, a közlő és információszerző képesség, lehetővé válik a verbális és nem verbális kommunikáció alapelemeinek elsajátítása. A tanulási terület hozzájárul a tiszta és helyes hangképzéshez, a beszédképesség fejlesztéséhez, a beszéd általi további ismeretszerzés képességének kialakulásához és megszilárdulásához, továbbá támogatja a fogalmi gondolkodást. A szóbeli kommunikációban nagy nehézségeket mutató tanulók a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek alkalmazásával juthatnak hozzá az önkifejezéshez és az ismeretszerzéshez.

Az AAK kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más, alternatív megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

A tanulók képességeikhez igazodóan ismerkednek az irodalmi-kulturális javakhoz való hozzájárulás lehetőségeivel, tájékozottságot szereznek műfaji jellemzőkről, alakul ízlésük, illetve szabadidős lehetőségként találkoznak az irodalmi alkotások különféle formáival.

A tananyag, illetve a tanítási folyamat szervezése során nagy jelentősége lesz a korábban részletezett kognitív képességeknek, részképességeknek.

A tanulási terület speciális feladatai:

- a beszéd, az olvasás és írás, illetve ezek speciális alternatíváinak kommunikációs csatornaként, eszközként való felismerése (mind a közlés, mind az információszerzés, a megismerési folyamatok eszközeként), majd egyre szélesebb körű és egyre differenciáltabb alkalmazása;
- az olvasás-íráshoz szükséges alapkészségek kialakítása és fejlesztése (téri orientáció, irányok tudatosítása, szerialitás, szem-kéz koordináció, finommotoros precizitás analízis-szintézis folyamata);
- a személyközi kapcsolatok megfelelő szabályozásához szükséges kommunikációs szabályok elsajátítása;
- az egyénre szabott minél nagyobb fokú önállóság kialakítása az olvasás és írás területén;
- minél önállóbb eligazodás írásos, képes anyagokban;

- a kulturált kommunikáció minden formájának gyakorlása különböző élethelyzetekben;
- infokommunikációs eszközök és programok használata, pl. Piktoverb, Verbalio, telefon, tablet szövegíró funkciójának használata – egyéni képességprofilhoz igazodóan.

a) Beszédfejlesztés

- Beszédszervek tudatosítása, artikulációs gyakorlatok (súlyos hangképzési zavarok esetén logopédus bevonása szükséges)
- Szókincs bővítése
- Nyelvtani szerkezetek (pl. viszonyszavak, határozós szerkezetek) közlési szándéknak megfelelő alkalmazása
- Verbális kifejezőképesség akadályozottsága esetén a megfelelő alternatív vagy augmentatív (helyettesítő vagy kiegészítő) kommunikációs eszközök, módzatok megismertetése, tanítása, alkalmazása

b) Olvasás

- Az írott/nyomtatott szöveg információforrásként való azonosítása
- Hang és betű megfeleltetésének tudatosítása, megerősítése minél több módon, majd a leginkább bevált módszer (pl. hívókép, fonometrikai jelek) egyénenként differenciáltan alkalmazása
- Betűkből szavak alkotása, amit megelőz a szavakból hangok (majd nyomtatotról betű) leválasztása
- Szavak mondatokká fűzése, majd egyszerű mondatok értelmezése. Fontos, hogy ezek könnyen értelmezhető, a tanulók által ismert és érdeklődésüket felkeltő (vagy érdeklődésükhöz igazodó) tartalmúak legyenek. Legtöbben tömondatokat, esetleg egy-egy új információt tartalmazó bővített mondatokat lesznek képesek értelmezni. Szövegalkotáskor a könnyen érthető kommunikáció szabályaihoz kell igazodni.
- A szövegértő olvasás nehezített kialakulása esetén a megelőző olvasási szintek gyakorlása, egyéni képességekhez igazodó választással:
  - szituációelemzés, anticipációs (várható esemény felismerése, pl. terítés → étkezés) képesség,
  - tárgyi szimbólum értelmezése (pl. fakanál = tankonyhai foglalkozás),
  - képi szimbólumok (fénykép, valóságghú vagy egyszerűsített ábra),
  - piktogramok, logók értelmezése,
  - állandó feliratok, szignálszavak, globális szófelismerés (pl. WC, KIJÁRAT, MOZI).

c) Írás

Hosszú előkészítő szakasz szükséges a megfelelő grafomotoros készségek elsajátításához.

Az olvasás tanításához szorosan kapcsolódva, eleinte előnyomtatott betűkből egymás mellé rendezéssel alkotunk szavakat, ezt követően kezdjük ezeket valóban leírni is.

- A legmegfelelőbb írásforma tanítása (blokk, zsinór, dőltbetűs stb.) az egyén számára differenciáltan
- Az íráskészség kialakulásának akadályozottsága esetén:
  - infokommunikációs eszközhasználat,

- o képes rögzítés (pl. tartalomhoz illő kiválasztása, sorba rendezése, beragasztása).

Tanulóink többségénél az olvasva író módszer, a Meixner-módszer vagy a párhuzamos tanítás a legmegfelelőbb.

Többnyire analízáló-szintetizáló módon a leghatékonyabb a tanítás, esetenként a globális felismerés-beazonosítás segít az olvasás jelentőségének felfedezésében.

*Matematika:* E képességterület komoly elvonatkoztatási képességet kíván, ezért értelmi akadályozottság esetén jelentős adaptációra van szükség. Különösen hangsúlyossá válik a kézzelfoghatóvá tehető, saját tapasztalaton alapuló, gyakorlatias, manipulációval összekötött tanítás. Legfőbb cél a hétköznapi életben való eligazodás segítése.

Hosszú előkészületi szakasz szükséges.

- a) Tárgyállandóság, mennyiségállandóság kialakítása: Csoportosító/halmazalkotó tevékenység egy-egy megfigyelt tulajdonság alapján, egy-egy tulajdonság biztos felismerése, változások követése, azonosságok és különbségek felismerése.
  - A mennyiségfogalom kialakítása: globális mennyiségekkel, illetve mennyiségi tulajdonságokkal (pl. sok–kevés–semmi, nagy–kicsi, vastag–vékony) ismerkednek a tanulók. A mennyiségekkel való bánás, ezek értelmezése is hosszú gyakorlási időt igényel (játékos formában, pl. homokozóban, vagy egyszerű étel közös elkészítése során: egy kanálnyi, egy pohárnyi, egy vödörnyi...).
  - A számfogalom, a számosság értelmezésének kialakítása külön fejlesztendő terület. Tanítványaink egy részénél ez igen nehéz, esetenként megoldhatatlan.
  - Egyszerű műveletek, elsősorban az összeadás és kivonás elvégzését az értelmileg akadályozott tanulók egy része meg tudja tanulni. Fontos, hogy e téren is tisztában legyenek tudásukkal, illetve meg tudják ítélni, hogy milyen kérdésekben van szükségük külső segítségre.
  - Kiemelten fejlesztendő terület egyrészt a mennyiségek gyakorlati életben való jelenlétének, fontosságának tudatosítása, másrészt a nagyságrendek érzékeltetése, legalább hozzávetőleges értelmezése a későbbi eligazodás, önállóbb életvezetés elősegítése, illetve a kihasználás, becslés veszélyének csökkentése érdekében.
  - A pénz fogalmával való megismerkedés központi feladat, egyéni képességekhez igazodóan legalább a címletek nagyságrendi megkülönböztetése, néhány legfontosabb árucikk árának címletekhez való kötése.
- b) E tanulási terület kiemelt feladata az időbeli tájékozódás fejlesztése, ami a rendszeresen (napi rutinként) ismétlődő tevékenységekhez, eseményekhez kötve ragadható meg leginkább. A jelenidejűségből (azaz „itt és most” helyzetekből) kiindulva előbb a közelmúlt eseményeinek időbeli elhelyezése, majd a belátható jövőbeli események anticipálása (azaz elővételezése, kikövetkeztetése, megjóslása) válik realizálhatóvá. Mindehhez egyszerű, áttekinthető ábrák, időrendi sorba helyezhető eseményképek, naptárrészek alkalmazása javasolt a megfelelő vizuális megerősítéshez.

A térbeli tájékozódás fejlesztésének más tanulási területekkel összhangban kell megvalósulnia. Itt elsősorban az irányok, viszonyszavak közötti eligazodás, a saját testhez vagy egy meghatározott tárgyhoz/ponthoz viszonyított helymeghatározás kap hangsúlyt

*Történelem és állampolgári ismeretek:*

*Állampolgári ismeretek:* A tanulónak legyenek elemi ismeretei a társadalmi normákról, kötelességekről, a különböző személyi okmányok jelentőségéről! Ismerkedjen különféle szolgáltatásokkal, azok elérhetőségével! Mindez valós helyzetekhez kötötten, tanulmányi sémákkal, látogatásokkal, valóság-hű szemléltetéssel vihető közel tanítványainkhoz.

Fontos cél a társadalmi szerepek, a nemi szerepek, az önazonosság fejlesztése.

A tantárgy adjon támpontokat a tanuló saját lehetőségeinek, szerepeinek, személyközi kapcsolatainak alakításához!

Készítse fel a tanulót a különféle személyközi kapcsolatok helyes értelmezésére, legyen megfelelő eszközkészlete ezek kulturált kezdeményezésére (a hivatalos kapcsolattól az intim kapcsolatokig, a párkapcsolatok megéléséig egyéni igény és szükséglet szerint), valamint a helyes-helytelen kapcsolatfelvételek közötti különbségtételre, jó és rossz szándékú kezdeményezések felismerésére, illetve bizonytalanság esetén a támogatott döntéshozatalhoz segítség kérésére! Különös körülményt igényel a nemi önazonosság alakítása, támogatása már kisgyermekkorától, a szexuális készletek legitimációja, egyben társadalmilag elfogadott, diszkrét kezelésének támogatása.

Különösen nagy hangsúlyt kell fektetni a korosztályhoz illő, szokásosnak tekinthető viselkedésformák elsajátítására. Ehhez hatékonyan járul hozzá a (többségi) korosztályi csoportokkal való kapcsolatok, ezek révén megfelelő utánzasi minták biztosítása.

A más kultúrákkal, népcsoportokkal, a tanulóétól eltérő szokásokkal, értékekkel való ismerkedés a sokféleség tolerálását, ezen keresztül saját „másságának” elfogadását segíti elő.

Az értelmileg akadályozott tanuló én-identitásának, önmagának a társadalom részeként való értelmezésének kibontakoztatásához feltétlenül törekedni kell a szülői házzal, illetve más elsődleges kapcsolati személyekkel való együttműködésre.

A történelmi ismeretek biztosítása ünnepekhez kötötten, egy-egy példakép megismerésén keresztül valósul meg. A letűnt korok kulturális öröksége a tárgyi emlékek révén, legendák, történetek, elbeszélések megismerésével ragadható meg. A történelmi időszemlélet kialakulása csak hozzávetőlegesen valósul meg, és csak felsőbb osztályokban.

*Erkölc és etika:* A tantárgy célja a formálódó gyermeki személyiség számára önmaga, társai, szűkebb és tágabb környezete megismerésében olyan segítséget nyújtani, amely lehetővé teszi az eligazodást a társadalmi viszonyulásokban, támogatja a gyermek emberi kapcsolatainak alakítását, és megalapozza azt az értékrendet, amely segíti őt önálló döntéseiben. Fő cél azoknak az erkölcsi, etikai normáknak a megismertetése és alkalmazása, ami segíti a tanulót az önálló véleményformálásban, a helyes és helytelen viselkedési módok felismerésében, jelzésében, a segítségnyújtás, segítségkérés és -elfogadás lehetőségének és fontosságának megértésében.

A tantárgy feladata a tanulók által egyre tágabban megismert környezet és közösség értékrendjének megismertetése, a saját érdek és a közösségi érdek helyes arányának érzékeltetése. Fontos a közösségi írott és íratlan szabályok tiszteletben tartásának, önmaga, a társak, csoportok érdekei, értékei védelmének elfogadása. Az etika tantárgy tananyaga elsősorban élményalapú, épít a tanulók megélt ismereteire, azokat rendszerezi, tudatosításukkal elősegíti a tanulók számára a környezet, a társak, a saját csoport (tanuló,

sportoló, egyéb szabadidős közösségek stb.) értékeinek felismerését. A mindennapi gyakorlat élményanyagának felhasználásával támogatja a veszélyhelyzetek felismerését, azok jelzésének lehetőségeit, a segítségkérés, -elfogadás és a segítségnyújtás fontosságának felismerését.

Az értelmileg akadályozott személyek esetében kiemelt jelentőséggel bír, hogy a közvetített normák, értékek az élet különböző színterein egységesen, következetesen jelen legyenek, hiszen e nélkül nem válnak az egyén számára általánosan értelmezhetővé. E téren kiemelten fontos a családdal, szülőkkel és/vagy közvetlen, elsődleges kapcsolati személyekkel való együttműködés.

*Természettudomány és földrajz:* E tartalmak integrált módon, a környezetismeret tárgy keretében jelennek meg. A tanulási terület célja, hogy a tanulóknak alakuljon ki az igény a természet- és környezetvédelemre, a környezettudatos magatartásra. Képességeikhez mérten ismerjék meg saját testük jellemzőit, működését, az egészség-betegség, egészségmegőrzés, egészséges életmód alapjait, valamint a nemi identitás természettudományos vonatkozásait, illetve ezek hétköznapi megnyilvánulásait (elemi biológiai ismeretek). A tényanyag megismerésén túl nagy hangsúlyt kell fektetni a felelősségteljes döntés, a tudatosság kialakítására is. A tanulók szerezzenek ismereteket, tapasztalatokat az élő és élettelen környezet (biológiai rendszertani alapfogalmak, földrajzi/földtani alapfogalmak bevezetése képességekhez mérten), természeti jelenségek szabályszerűségeiről, összefüggéseiről (éghajlati/ időjárási és fizikai törvényszerűségek, egy-egy kémiai jelenség hétköznapi megtapasztalása)! Tapasztalják meg az ember és természeti környezet (földrajzi, éghajlati adottságok), valamint az épített környezet (falusi, városi életmód) kölcsönhatásait.

Elsődleges ismeretforrás a tapasztalatszerzés, a valós helyzetekben való megfigyelés, gyakorlás, többek között tankertekben, tanulmányi séták, kirándulások alkalmával. Kiemelten fontos, hogy az elsajátítandó elvi alapok tükröződjenek a hétköznapokban (pl. ha azt tanítjuk, hogy minden étkezés után fogat kell mosni, akkor biztosítsuk ennek lehetőségét, és következetesen tartsuk be az iskolában).

A saját tapasztalási lehetőségeken túlmutató, távoli tájak jellemzői (földrajzi, állat- és növénytanilag szempontokból egyaránt) némely tanítványunk számára nehezen megragadhatók, de sokszor építhetünk – megfelelő képi szemléltetés, filmek megtekintése mellett – a kuriózum jellegre, az egzotikum figyelemfelkeltő hatására.

*Művészetek:* A tanulási terület célja, hogy hozzájáruljon a harmonikus személyiség fejlesztéséhez, a féltékenység, a szorongás, a gátlás leküzdéséhez.

Az értelmileg akadályozott tanulók körében a Művészetek tanulási terület az önmegvalósítás, az egyéni adottságok, tehetség kibontakoztatásának lehetséges eszköze. Kiemelt cél az értelmileg akadályozott tanulók személyiségének gazdagítása, az esztétikai érzék, a szép iránti fogékonyság, az érzelmi gazdagság fejlesztése. Különösen fontos lehetőség az alkotás, létrehozás örömeinek megélésére, a szociális kapcsolatok mélyítésére, a kreativitás, kísérletező kedv felkeltésére, fenntartására, a döntési képesség fejlesztésére. Itt adódik leginkább lehetőség szubjektív vélemény, egyéni ízlés kialakítására, választási lehetőségek, alternatívák kipróbálására. Ehhez speciális támogatásra van szükség, amely megvalósulhat mintaadással,

figyelemfelhívással, célzottan variációk, módosítások beépítésével. Különböző művészek alkotásainak, művészeti stílusoknak a bemutatása, véleményezése szintén inspirálóan hathat. Kiemelt figyelmet kell fordítani, valamint elnyújtott tanulási-tapasztalatszerzési időt kell biztosítani a különböző technikák, fogások, anyagok, eszközök felhasználásának, alkalmazásának elsajátítására. A közvetlen mintaadás, az utánpótlási lehetőségek nagy szerepet játszanak ebben.

*Vizuális kultúra (Ábrázolás-alkatás):* Külön tudatosítani kell a térbeli és a síkbeli alkotótevékenységek mibenlétét. Kiemelt jelentősége van a szem-kéz koordinációnak, mely az alkotótevékenységgel kölcsönösen hat egymásra (a próbálkozások javítják a koordinációt, és a jobb koordináció sikeresebb tevékenykedést eredményez), valamint a grafomotoros készségek fejlesztésének.

*Ének-zene:* Cél a zenei önkifejezés elősegítése, a zenei sokszínűség megtapasztalása, a zenei ízlésformálás, a tudatos zenehallgatás, zeneválasztás – ízléshez és alkalomhoz illeszkedően. Fontos szempont az érzelmi telítettség, felszabadultság megélése, az érzelmek kifejezése, megjelenítése a zenében. Értelmileg akadályozott tanulók körében a gyakori mozgáskoordinációs éretlenség miatt fontos a ritmusfejlesztés; az ének és a mondóka gyakran a motiváció eszköze. További eszköz ehhez a hangszerek irányított/céltudatos megszólaltatása. Az elnyújtott tanulási idő miatt különös gondot kell fordítani arra, hogy a kiválasztott zenei anyag vagy mondóka illeszkedjen a korosztályi elvárásokhoz. A zenélés alapjaival való ismerkedés lehetőséget teremt a tehetség felismerésére, kibontakoztatására. Magasabb szintű tehetséggondozásban leginkább a speciálisan e populáció adottságaihoz igazodó színescotta módszer alkalmazása javasolt. A tipikusan fejlődő kortársakkal való közös zenélés a szociális integráció kiváló terepe.

*Dráma és színház (Dráma és tánc):* Cél: az önkifejezés elősegítése, az érzelmek, személyközi viszonyok, kapcsolatok megélése, megértése. Ugyancsak lényeges a mozgáshoz kötött tanulás, mozgáskultúra fejlesztése, csakúgy, mint a téri-vizuális észlelés, alkalmazkodás és kezdeményezés megélése. A dramatikus játékok segítségével elősegíthető a közösségi élmény és önismeret megtapasztalása. Egyes irodalmi alkotások megjelenítése a több tapasztalati modalitás összekötése révén elősegíti a jobb megértést.

*Technológia:*

*Digitális kultúra:* A tantárgy célja megismertetni az értelmileg akadályozott tanulóval a személyi számítógép és más infokommunikációs eszközök, irodai eszközök gyakorlati alkalmazhatóságát a munkavégzés során és a hétköznapi életben (tanulásban, információszerzésben, közösségi oldalakon való tájékozódásban, kommunikációban, szociális kapcsolatok fenntartásában, a játékban és a szabadidő eltöltésében). Fontos, hogy személyre szabottan, az egyéni belátási képességekhez igazodóan segítsük a minél szélesebb körű és minél önállóbb felhasználást. Mindehhez külön hangsúlyt kell fektetni a különböző eszközök funkciójának alapszintű megismertetésére, valamint a felelősségtudat fejlesztésére (elemi adatvédelmi ismeretek, információforrás megbízhatóságának kontrollja [segítség]). E



területen a hatékony nevelő-oktató munkához kiemelt jelentőségű a családokkal való együttműködés, a tartalmi és időbeli lehetőségek és korlátok egyeztetése. Az IKT-eszközök használatában tanulóink általában nagyon motiváltak.

Kiemelten fontos, hogy az itt szerezhető és begyakorolható ismereteket hozzáigazítsuk az egyéb tantárgyak oktatásában használatos eszközök megfelelő használatához, az egyes tanulók kommunikációját segítő alternatív és augmentatív módszerekhez.

*Technika és tervezés:* A technika és tervezés terén nagy szerepe van a gondolkodási funkcióknak és a kreativitásnak. Értelmileg akadályozott tanulóknál ez a konkrét döntési helyzetek, választási lehetőségek biztosításával, illetve a kreativitás nem kognitív szegmenseinek előtérbe helyezésével támogatható. Tanulóink az önkiszolgálás, illetve az életvitel és gyakorlati ismeretek tárgyak keretében dolgozzák fel a saját életvezetésükkel, közvetlen és tágabb környezetük alakításával, személyközi kapcsolatokkal, munkavégzéssel összefüggő (politechnikai), egyéni képességekhez igazodó alapvető ismereteket. Módszertanilag legmegfelelőbb lehetőségek a konkrét gyakorlatok, a hétköznapi feladatok, a valós szituációkban való cselekvések, illetve a kivitelezéshez szükséges alapképességek fejlesztése, az összefüggések megtapasztalása, a lehetőségek és szükséges teendők felismerésének támogatása, ehhez megoldási stratégiák kialakítása. Számos témához jól alkalmazhatók a szerepjáték, bábjáték különféle alternatívái. Ezen a területen különösen hangsúlyos az önállóságra nevelés, ezért a folyamatábrák, az egyéb vizuális és/vagy akusztikus támogató eszközök használata, egyéni szükségletekhez igazodó alkalmazása elengedhetetlen (pl. könnyen érthető instrukciók meghallgatása infokommunikációs eszközökön, video-modellálás). Az olyan alapkészségek kialakítása is a nevelő-oktató munka részét képezi, mint a saját test észlelése, funkcióinak tudatosítása.

*Testnevelés és egészségfejlesztés:* A személyes jóllét megéléséhez, feltételeinek kialakításához, a fenntartásában való aktív közreműködéshez különböző tantárgyak tartalmainak egymásra épülő, egymást kiegészítő és megerősítő megjelenése szükséges és jellemző az értelmileg akadályozott tanulók nevelés-oktatásában. Ezek elsősorban a játékra nevelés, önkiszolgálás, technika, életvitel és gyakorlat, környezetismeret, állampolgári ismeretek.

A szorosabb értelemben vett testnevelés általános célkitűzései (kondíciós és koordinációs képességek fejlesztése, személyiségfejlesztés, betegségmegelőzés) mellett a mozgásnevelés, majd a testnevelés tárgyakhoz számos speciális feladat kapcsolódik.

*a) A mozgásnevelés és a testnevelés speciális feladatai az értelmileg akadályozott tanulók esetében:*

A tanulókkal való foglalkozást számos esetben a mozgásöröm megélésének kialakításával, felfedeztetésével kell kezdenünk. E hiányosság háttérben meghúzódhat a lehetőség felismerésének, az adekvát válaszreakció önszervezésének nehezítettsége, de lehet szorongás egy nagyobb tér észlelésének bizonytalansága vagy egy viszonylag ismeretlen helyzet miatt. A megfelelő módszer megválasztásához mindenképp szükséges a konkrét tanuló viselkedésének elemzése.

- Testtudatosság, testsémafejlesztés, ezen keresztül az én-kép, én-tudatosság fejlesztése.

- Alapmozgások begyakorlása, automatizálása az elhúzódó pszichomotoros fejlődés egyéni ütemének figyelembevételével.
  - A mozgáskoordináció, a térészlelés és a téri tájékozódás fejlesztése a tanuló számára, saját maga, majd a tágabb téri környezet viszonylatában. Kiemelt feladat a gördülékeny, ritmikus mozgáskivitelezés begyakorlása, mivel az általános idegrendszeri éretlenség következtében a legtöbb tanuló kihívásokkal küzd e téren.
  - Kórképekhez kötött morfológiai adottságok (izomzat, kötőszövet, csontrendszer) korrekciója, kompenzációja (egyes esetekben társszakmákkal együttműködésben).
  - A motivációhoz sok játékos elem, mondókák, énekek bevonása ajánlott. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a baleset-megelőzésre (különös tekintettel a helyzetfelismerés és a térészlelés zavaraira), az egyes kórképekhez kapcsolódó lehetséges kontraindikációk (ellenjavallatok, jelen esetben fokozott sérülésveszély, egészségügyi kockázat miatt) figyelembevételére.
- b) *Játékra nevelés:* a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók speciális szükségleteihez igazodó speciális tantárgy. E téren a felfedezés, spontán kezdeményezés, kibontakozás és spontán fejlődés jelentősen akadályozott az ép társakra jellemző fejlődési úthoz képest. Speciális feladataink közé tartozik az egyes játékfajták elsajátíttatása, a játékeszközök használatának megismertetése, a kezdeményezőkézség, a választási és döntési képesség fejlesztése és lehetőségként való megélése, a kreativitás és az egyéni vágyak kibontakoztatása. Ide sorolható továbbá a játékélmény megélése, szabadidős lehetőségként való alkalmazása, elkülönítése feladathelyzettől, más kötelességektől, valamint a társas jelleg megélése, szintjének szabad megválasztása, az életkorhoz illeszkedő lehetőségek megismerése, megtapasztalása.

### **Egységesség és differenciálás**

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók oktatásának követendő szempontja az életkori csoportokban történő fejlesztés megtartása mellett a tanulók egyéni haladási üteméhez igazodó, az önmagához mért fejlődést értékelő, sikerélményt biztosító, a reális életlehetőségeket folyamatosan szem előtt tartó oktatás, nevelés, képzés. A tananyag kiválasztásában és elrendezésében figyelembe kell venni, hogy a foglalkozások célja lépcsőről lépésre a károsodásokból eredő lemaradások csökkentése a meglévő képességekre építve, tanórai keretek között, figyelembe véve a harmonikus személyiségfejlődés igényeit. Fontos a folyamatos ismétlés, gyakorlás, nagy szerepe van a tevékenységek életközegben való alkalmazásának, a cselekvésbe ágyazott ismeretszerzésnek. A tantárgyak tananyagánál a fő hangsúly nem a műveltségátadáson van, hanem azon komplex képességek, készségek, kompetenciák kialakításán, amelyek elősegítik az alapvető fejlesztési célok megvalósítását.

A pedagógiai munka során törekedni kell a gyógypedagógiai nevelésben, fejlesztésben kiemelkedő jelentőségű érzelmi motivációra, játékosságra. A nevelési és oktatási módszereket mindig a tanulók életkorának és személyiségjegyeinek megfelelően kell megválasztani.

A tanterv a kultúrtechnikai tantárgyak tanítása során, a magasabb évfolyamokon sem javasol képesség szerint differenciált csoportokat. A differenciálást az ismeretekben, módszerekben, a tanulói tevékenységekben és a segítségnyújtás mértékében a tanítási órán kell megvalósítani, mert a gyakorlati pedagógiai tapasztalat azt mutatja, hogy minden tanuló képes fiatal felnőtt koráig ezen a téren továbbfejlődésre. A kamaszkor és annak befejeződése után is motiváltak a tanulók az olvasás, írás, számolás elsajátítására.

Az egyénre szabott nevelés és oktatás mellett is mutatkoznak – az adott csoporton belül – leszakadó, lemaradó tanulók. A lemaradás oka a súlyos akadályozottságban, hosszantartó betegségben, a képesség, tudás elsajátításához rendelkezésre álló időkeret szűkösségében keresendő. A tanulási képességek terén mutatkozó nagyfokú eltérések leküzdésére fontos a differenciált foglalkoztatás, egyéni és kiscsoportos formában.

Tanórai keretben a figyelemfelkeltés, a cselekedtetés, az ismeretek közvetítése és megerősítése differenciált formában, képesség szerinti csoportok kialakításával, esetenként egyéni bánásmóddal történik. Lehetőséget kell teremteni a feladatok elvégzésében az egyéni igényekhez igazodó segítségnyújtásra, a szemléltető eszközök és tanulói segédletek szükséglet szerinti megválasztására. Ebben a munkában a legfontosabb segítők a pedagógiai asszisztensek és a gyermekfelügyelők. A tanulás szervezésénél döntő az állandó ösztönzés megvalósítása, a cselekedtetés, a különböző tantárgyaknál megjelenő tananyagok kapcsolódási pontjainak különböző szempontú megközelítése, megerősítése. Az iskola tanulásszervezése a napközi otthoni foglalkozásokkal együtt egész napos. A tanulók házi feladatot csak saját kérésre kapnak, minden kötelező tanulási tevékenység az iskolában történik.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs tanórai foglalkozások célja a károsodásból eredő nagyfokú lemaradások csökkentése, a meglévő képességelőnyökre építve az eredményes személyiségfejlesztés megvalósítása, tanórai keretek között, egyéni és kiscsoportos formában.

A fejlesztés célja nem a tanórai tananyag átismétlése, hanem a képességek, készségek, kompetenciák terápiás fejlesztése:

- érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, koncentráció, grafomotoros koordináció, tájékozódás;
- bazális stimuláció, beszédfejlesztés, szociális és kommunikációs tevékenység segítése,
- művészeti foglalkozások, zene, rajz, tánc stb.;
- mozgásállapot javítása, sporttevékenység.

A tehetséggondozás során a fő hangsúly az épen maradt részképességek fejlesztésén van, és elsősorban érdeklődési körök alapján szerveződik. Legfontosabb feladata a szabadidő hasznos eltöltésére nevelés, művészetekkel, az egészséges életmóddal és a környezettudatos magatartással összefüggő tevékenységek.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, és az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít.

A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára szükséges többlétszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.

Az adaptív oktatás gyakorlati megvalósításának kulcsmozzanatai:

- a bemeneti jellemzők megismerése, melyek alapjaiban kijelölik az egyéni utat, illetve az annak bejárásához vezető stratégia megvalósítandó pedagógiai mozzanatait;
- a kimeneti elvárások, melyek a prognosztizálható fejlesztés/fejlődés kritériumainak, a kimeneti követelmények meghatározásához nyújtanak segítséget.

A bemenet, az iskolai, oktatási folyamat kezdetén szükséges a sajátos nevelési igény pontos, egyénre szabott feltárása, a képességstruktúra, a lényegi személyiségvonások, a szocializációs funkciók területeinek feltérképezésével. A feltárás a gyógypedagógia, a pszichológia módszereivel történik. A funkcionális képességek (az észlelés, az emlékezet, a figyelem, a gondolkodás), a tanult képességek (a kommunikációs, a kognitív, a cselekvés, a szocializációs képességek) és a család legjellemzőbb mutatói (a családi szocializáció színterei, a kommunikációs, cél-racionális, dramaturgiai tevékenységrendszer, az interakciók és struktúrák rendszere) együtt jelenthetik a gyermeki szükségletek megfogalmazásának alapjait, amelyre építeni lehet az egyéni út meghatározását, a pedagógiai diagnózist – a stratégiát és a terápiát.

A kimeneti elvárások – a pedagógiai folyamatban a tanulók egyéni jellemzőit, fejleszhetőségi sajátosságait mindvégig figyelembe véve – a társadalmi szükségletből vezethetők le. A társadalmi szükséglet meghatározásához a kiindulópontot a társadalom leírása jelenti, a jelen és a belátható jövő társadalom sajátosságainak számbavételét. Ez azt jelenti, hogy a klasszikus tudásközlés mellett az információrobbanás korszakának jellemzőjeként az integratív, interpretatív szerepet is figyelembe véve lehet az iskola helyi nevelési rendszerét a társadalom szocializációs közegének modelljeként tekinteni.

Így a fejlesztési-nevelési-oktatási-képzési rendszerben érvényesíthetők a következő jellemzők:

- a munka, a tanulás, a szabadidő, a szórakozás határainak elmosódása, az élethosszig tartó tanulás szükségessége,
- a piaci elemek, mint a gazdasághoz való viszony fő jellemzői,
- nagy választási lehetőség, elágazó életutak, mint az életút jellemzői,
- a nevelés, mint kapcsolat, az értékek, a tudás, a cselekvési minták közvetlen cseréje,
- az identitás és önismeret, mint szocializációs cél,
- párbeszéd, keresés, értékelés, válogatás, kritika, közvetlen megfigyelés, mint tipikus tevékenységek,
- érték-pluralitás, egyéni boldogság, mint értékek, és a kíváncsiság, mint motiváció.

## **4. Az iskolai fejlesztés szakaszai**

### ***Alsó tagozat, 1–4. évfolyam***

Az iskolai rutinok elsajátítása, illetve a tanulási helyzetek értelmezése, az ezekben való eligazodás és alkalmazkodás megtanulása hosszabb folyamat eredménye lehet. Ezért javasolt egy előkészítő évfolyam megszervezése (a szakmai köznyelvben előkészítő első osztály és megerősítő első osztály). Kiemelt fejlesztési területek az önkiszolgálás, az elemi szociális készségek szokásainak kialakítása, fejlesztése, valamint a kommunikációs készségek fejlesztése, a játékosképesség erősítése, lehetőségeinek bővítése, a játék és kötelesség közötti különbség, a választhatóság és kötelezőség tudatosítása.

Tájékozódási ismeretek: a tanuló téri tájékozódása önmagához viszonyítottan és szűkebb, mindennapi környezetében. Időbeli tájékozódás az „itt és most”-ból kiindulva, tapasztalatszerzés a megelőző és a bekövetkező események közötti összefüggésekről. Tapasztalatok gyűjtése a tárgyak tulajdonságairól (forma, alakzat, szín, alapanyag stb.). Elemi geometriai ismeretek. Tapasztalat globális mennyiségekkel. A számosság kialakítása.

### ***Felső tagozat, 5–8. évfolyam***

A tanulóra vonatkozó ismeretek, önismeret, személyes biztonság fejlesztése (fizikai és pszichés értelemben egyaránt). Az önállóság és a szűkebb-tágabb társadalmi közegben, közösségekben való eligazodás elősegítése (tantárgyi szinten: életvitel és gyakorlati ismeretek, állampolgári ismeretek, környezetismeret, információs eszközök használata).

Továbbra is kulcsfontosságú a kommunikációs készségek egyéni képességekhez igazodó fejlesztése, az elemi tájékozódási képesség fejlesztésén belül az egyre szélesebb körű, egyre nagyobb távolságokat felölelő téri tájékozódás, az időbeli tájékozódás folyamatos fejlesztése. Ide tartozik még a mennyiség- és számállandóság kialakítása, az egyszerű műveletek megértése és alkalmazása, az elemi pénzismeret.

### ***Készségfejlesztő szakasz, 9–12. évfolyam***

Ebben a szakaszban jelentős hangsúlyt kap a felnőttéltre való felkészülés. Ehhez mind a gyakorlati ismeretek (a tanuló képességeihez mérten önálló életvezetés), mind a szociális készségek (viselkedésformák, tegezés-magázás) korosztályhoz igazodó fejlesztése szükséges. A kialakult szokásrendszer, szabálykövetés csak olyan szinten marad a nevelés fókuszában, hogy a tanuló ne legyen ártó (önmagára vagy másokra nézve), ne akadályozza a társadalmi részvételt. Egyebekben az önrendelkezés, önérvényesítés, egyéni életútkeresés támogatása kerül a középpontba. Ehhez továbbra is szervesen kapcsolódik a társas-szociális, az együttműködési készségek fejlesztése.

A készségfejlesztő iskolák 9–10. évfolyamain elsősorban az eddig tanultak megerősítése, rendszerezése, az egyéni érdeklődési kör és egyéni képességek, adottságok, erősségek tudatosítása, az ehhez igazodó pályorientáció a meghatározó. Ennek keretében a tanulók megismerkednek különféle munkafolyamatokkal, háztartási ismeretekkel.

A 11–12. évfolyamokon a választott tevékenység alaposabb megismerése, begyakorlása zajlik. A gyakorlati fogások, technikák elsajátítása elsődleges, de az elemi háttérismeretek, az elemi szintű szakmai kultúra elsajátítása is célként szolgál (pl. szövéshöz színismeret, mintatervezés, ismerkedés különféle alapanyagokkal). A tanulók ismerkednek a munkavállalói szerepkörrel, a felnőtt-léttel, az önálló életvezetéssel. A 12. osztály elvégzését követően gyakorlati vizsgát tehetnek, melyről tanúsítványt kapnak. Ennek minősítése vagy „a képzési követelményeket sikeresen teljesítette” vagy „a képzésben részt vett” megjelöléssel történik.

## 5. A tanterv teljesítéséhez szükséges órakeret tantárgyakra lebontva, időkeret a tantárgy témaköreinek feldolgozására (2020/2021-es tanévtől felmenően)

### 5.1 A tantárgyak struktúrája és a hozzájuk tartozó óraszámok (új)

Műveltségi terület	Tantárgy	Évfolyamok							
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Magyar nyelv és irodalom	<b>Kommunikáció</b> (Magyar nyelv és irodalom)	4	4	4	4	4	4	5	5
	<b>Olvasás-írás</b> (Magyar nyelv és irodalom)	2	2	3	3	4	4	2	2
Matematika	<b>Számolás-mérés</b> (Matematika)	2	2	2	2	3	3	3	3
Történelem és állampolgári ismeretek	<b>Állampolgári ismeretek</b>	-	-	-	-	1	1	1	1
	<b>Hon-és népismeret</b>	-	-	-	-	-	-	1	-
	<b>Etika</b>	-	-	-	-	-	-	-	1
Természettudomány és földrajz	<b>Környezetismeret</b>	-	-	-	-	1	1	2	2
Művészetek	<b>Ének-zene</b>	2	2	2	2	2	2	2	2

	<b>Ábrázolás- alakítás</b> (Vizuális kultúra)	3	3	2	2	2	2	2	2
<b>Technológia</b>	<b>Digitális kultúra</b>	-	-	-	-	-	-	1	1
<b>Testnevelés és egészségfejlesztés</b>	<b>Mozgásnevelés</b> (Testnevelés)	5	5	5	5	5	5	-	-
	<b>Testnevelés</b>	-	-	-	-	-	-	5	5
<b>Egyéb</b>	<b>Önkiszolgálás</b>	2	2	-	-	-	-	-	-
	<b>Életvitel és gyakorlat</b>	-	-	2	2	2	2	3	3
	<b>Játéokra nevelés</b>	2	2	2	2	-	-	-	-
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>		<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>2</b>	<b>2</b>
<b>Összesen</b>		<b>24</b>	<b>24</b>	<b>24</b>	<b>25</b>	<b>28</b>	<b>28</b>	<b>30</b>	<b>30</b>
Heti időkeret		52	52	52	55	51	51	56	56
Tervezhető további időkeret (egyéb foglalkozás)		28	28	28	30	23	23	26	26
Habilitációs- rehabilitációs foglalkozások száma		3	3	3	3	3	3	4	4
Tehetséggondozás		1	1	1	1	1	1	1	1

## 5.2 Szabadon tervezhető órakeret felhasználása (alsó tagozat)

Műveltségi terület	Tantárgy	Évfolyamok							
		1.	Szab. terv.	2.	Szab. terv.	3.	Szab. terv.	4.	Szab. terv.
<b>Magyar nyelv és irodalom</b>	<b>Kommunikáció</b> (Magyar nyelv és irodalom)	4	<b>1</b>	4	<b>1</b>	4	<b>1</b>	4	<b>1</b>
	<b>Olvasás-írás</b> (Magyar nyelv és irodalom)	2		2		3		3	
<b>Matematika</b>	<b>Számolás-mérés</b> (Matematika)	2		2		2		2	<b>1</b>
<b>Történelem és állampolgári ismeretek</b>	<b>Állampolgári ismeretek</b>								
	<b>Hon-és népismeret</b>								
	<b>Etika</b>								
<b>Természettudomány és földrajz</b>	<b>Környezetismeret</b>								
<b>Művészetek</b>	<b>Ének-zene</b>	2		2		2		2	
	<b>Ábrázolás- alakítás</b> (Vizuális kultúra)	3		3		2		2	
<b>Technológia</b>	<b>Digitális kultúra</b>								
<b>Testnevelés és egészségfejlesztés</b>	<b>Mozgásnevelés</b> (Testnevelés)	5		5		5		5	
	<b>Testnevelés</b>								
<b>Egyéb</b>	<b>Önkiszolgálás</b>	2	<b>1</b>	2	<b>1</b>				
	<b>Életvitel és</b>					2	<b>1</b>	2	<b>1</b>

	<b>gyakorlat</b>								
	<b>Játékra nevelés</b>	2		2		2		2	
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>		<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>3</b>
<b>Összesen</b>		<b>24</b>		<b>24</b>		<b>24</b>		<b>25</b>	
Heti időkeret		52		52		52		55	
Tervezhető további időkeret (egyéb foglalkozás)		28		28		28		30	
Habilitációs- rehabilitációs foglalkozások száma		3		3		3		3	
Tehetséggondozás		1		1	1	1		1	

### 5.3 Szabadon tervezhető órakeret felhasználása (felső tagozat)

Műveltségi terület	Tantárgy	Évfolyamok							
		5.	Szab. terv.	6.	Szab. terv.	7.	Szab. terv.	8.	Szab. terv.
Magyar nyelv és irodalom	<b>Kommunikáció</b> (Magyar nyelv és irodalom)	4	<b>1</b>	4	<b>1</b>	5		5	
	<b>Olvasás-írás</b> (Magyar nyelv és irodalom)	4		4		2	<b>1</b>	2	<b>1</b>
Matematika	<b>Számolás-mérés</b> (Matematika)	3		3		3		3	
Történelem és állampolgári ismeretek	<b>Állampolgári ismeretek</b>	1		1		1		1	
	<b>Hon-és népismeret</b>					1			
	<b>Etika</b>							1	
Természettudomány és földrajz	<b>Környezetismeret</b>	1		1		2		2	
Művészetek	<b>Ének-zene</b>	2		2		2		2	
	<b>Ábrázolás- alakítás</b> (Vizuális kultúra)	2		2		2		2	
Technológia	<b>Digitális kultúra</b>					1		1	
Testnevelés és egészségfejlesztés	<b>Mozgásnevelés</b> (Testnevelés)	5		5					
	<b>Testnevelés</b>					5		5	
Egyéb	<b>Önkiszolgálás</b>								
	<b>Életvitel és gyakorlat</b>	2	<b>2</b>	2	<b>2</b>	3	<b>1</b>	3	<b>1</b>
	<b>Játékra nevelés</b>								
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>		<b>3</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>
<b>Összesen</b>		<b>28</b>		<b>28</b>		<b>30</b>		<b>30</b>	
Heti időkeret		51		51		56		56	
Tervezhető további időkeret (egyéb foglalkozás)		23		23		26		26	
Habilitációs- rehabilitációs foglalkozások		3		3		4		4	



száma								
Tehetséggondozás	1		1	1	1		1	

**Kommunikáció (Magyar nyelv és irodalom)**

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

Évfolyamok	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	5	5	5	5	5	5	5	5
Éves órakeret	180	180	180	180	180	180	180	180
Ebből kötött	144	144	144	144	144	144	180	180
Szabadon tervezhető órakeret	36	36	36	36	36	36	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

Témakör/ Évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Beszédfejlesztés, anyanyelv	34+2	34+2	10+8	10+8	26+6	27+5	30	30
2. Társadalmi érintkezési formák	24+4	24+4	15+2	15+2	13+5	12+6	40	40
3. Testünk és személyes teendők	20+10	20+10	20+10	20+10	20+3	20+3	-	-
4. Tájékozódás térben	19+4	19+4	20+6	20+6	15+4	15+4	-	-
5. Tájékozódás időben	13+4	13+4	20+4	20+4	20+2	20+2	-	-
6. Élőlények	19+4	19+4	15+4	15+4	15+9	15+9	-	-
7. Előkészület a felnőtt életre	7+4	7+4	24+2	24+2	20+4	20+4	35	35
8. Ünnepek	8+4	8+4	20	20	15+3	15+3	-	-
9. Társas kapcsolatok	-	-	-	-	-	-	35	35
10. Médiaismeret	-	-	-	-	-	-	40	40
Szabadon tervezhető órakeret (+órák)	36	36	36	36	36	36	-	-

**Olvasás-írás (Magyar nyelv és irodalom)**

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

Évfolyamok	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	2	2	3	3	4	4	4	4
Éves órakeret	72	72	108	108	144	144	108	108
Ebből kötött	72	72	108	108	144	144	72	72
Szabadon tervezhető	-	-	-	-	-	-	36	36

órakeret								
----------	--	--	--	--	--	--	--	--

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

Témakör / Évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Beszédfejlesztés	10	10	5	5	7	8	-	-
2. Térorientációs gyakorlatok	10	10	10	10	8	7	-	-
3. Finommozgások fejlesztése	10	10	10	10	-	-	-	-
4. Szem-kéz koordinációjának fejlesztése	10	10	10	10	-	-	-	-
5. Emlékezet-, gondolkodás- és figyelemfejlesztése	10	10	-	-	-	-	-	-
6. Íráselemek tanítása	22	22	10	10	-	-	-	
7. Betűtanítás	-	-	23	23	44	44	15+10	15+4
8. Olvasás	-	-	20	20	25	25	20+8	20+8
9. Írás	-	-	20	20	35	35	15+12	15+16
10. Értő olvasás	-	-	-	-	25	25	22+6	22+8
Szabadon tervezhető órakeret (+órák)	-	-	-	-	-	-	36	36

**Számolás-mérés (Matematika)**

**Óraterv a tanterv teljesítéséhez**

Évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	2	2	2	2	3	3	3	3
Éves órakeret	72	72	72	72	108	108	108	108
Ebből kötött	72	72	72	72	108	108	108	108
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-	-	-	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

Témakör / Évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Elemi tapasztalatok a tárgyak tulajdonságairól	20	20	15	15	10	10	-	-
2. Tájékozódás	20	20	10	10	10	10	13	13
3. Mennyiségek - Műveletek	32	32	32	32	40	40	45	45
4. Mértékegységek, méretek, pénz	-	-	-	-	32	32	35	35
5. Összefüggések felismerése	-	-	15	15	16	16	15	15

Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-	-	-	-	-
------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---

### Állampolgári ismeretek

#### Órakeret a tanterv teljesítéséhez

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	1	1	1	1
Éves órakeret	36	36	36	36
Ebből kötött	36	36	36	36
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

#### Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására

Témakör / Évfolyam	5.	6.	7.	8.
1. Család, a családi szocializáció	15	15	-	-
2. Településünk, lakóhelyünk megismerése	21	21	6	6
3. Mindennapi ügyintézés	-	-	6	6
4. Felkészülés a felnőttkori szerepekre, feladatokra	-	-	24	24
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

### Hon-és népismeret

#### Órakeret a tanterv teljesítéséhez

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	-	-	1	-
Éves órakeret	-	-	36	-
Ebből kötött	-	-	36	-
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

#### Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására

Témakör / Évfolyam	5.	6.	7.	8.
1. Az én világom	-	-	12	-
2. Találkozás a múlttal	-	-	24	-
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

### Etika

#### Órakeret a tanterv teljesítéséhez

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	-	-	-	1
Éves órakeret	-	-	-	36
Ebből kötött	-	-	-	-
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

#### Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására

Témakör / Évfolyam	5.	6.	7.	8.
1. Éntudat – Önismeret	-	-	-	12
2. Társas tudatosság és társas kapcsolatok	-	-	-	12
3. A társas együttélés	-	-	-	12
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

#### Környezetismeret

##### Órakeret a tanterv teljesítéséhez

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	1	1	2	2
Éves órakeret	36	36	72	72
Ebből kötött	36	36	72	72
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

#### Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására

Témakör / Évfolyam	5.	6.	7.	8.
1. Az emberi test	10	10	20	20
2. Egészségmegőrzés - Egészséges életmód	10	10	15	15
3. Élő természet - Élőlények és környezetük	10	10	17	17
4. Élettelen környezet – környezeti ártalmak	6	6	20	20
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

#### Ének-zene

##### Órakeret a tanterv teljesítéséhez

Évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	2	2	2	2	2	2	2	2

<b>Éves órakeret</b>	72	72	72	72	72	72	72	72
<b>Ebből kötött</b>	72	72	72	72	72	72	72	72
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-	-	-	-	-	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

<b>Témakör / Évfolym</b>	<b>1.</b>	<b>2.</b>	<b>3.</b>	<b>4.</b>	<b>5.</b>	<b>6.</b>	<b>7.</b>	<b>8.</b>
<b>1. Gyermekdalok - Népdalok</b>	20	20	15	15	15	15	15	15
<b>2. Ünnepek dalai</b>	15	15	20	20	15	15	20	20
<b>3. Ritmus és hallásfejlesztés</b>	20	20	20	20	20	20	15	15
<b>4. Zenehallgatás</b>	17	17	17	17	22	22	22	22
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-	-	-	-	-	-	-

**Ábrázolás-alakítás** (*Vizuális kultúra*)

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

<b>Évfolyam</b>	<b>1.</b>	<b>2.</b>	<b>3.</b>	<b>4.</b>	<b>5.</b>	<b>6.</b>	<b>7.</b>	<b>8.</b>
<b>Heti órakeret</b>	3	3	2	2	2	2	2	2
<b>Éves órakeret</b>	108	108	72	72	72	72	72	72
<b>Ebből kötött</b>	108	108	72	72	72	72	72	72
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-	-	-	-	-	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

Témakör / Évfolyam	1.	2.	3	4.	5.	6.	7.	8.
<b>1. Formázás különböző anyagokból</b>	30	30	20	20	-	-	-	-
<b>2. Építés</b>	20	20	15	15	-	-	-	-
<b>3. Papír formálása, alakítása</b>	28	28	15	15	-	-	-	-
<b>4. Vizuális ábrázolás</b>	30	30	22	22	37	37	30	30
<b>5. Komplex alakító tevékenység</b>	-	-	-	-	30	35	30	30
<b>6. Elemi ismeretek művészeti alkotásokról</b>	-	-	-	-	-	-	12	12
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-	-	-	-	-	-	-

**Digitális kultúra**

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

Évfolyam	7.	8.
<b>Heti órakeret</b>	1	1
<b>Éves órakeret</b>	36	36
<b>Ebből kötött</b>	36	36
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

Témakör / Évfolyam	7.	8.
<b>1. Számítógép-kezelés</b>	13	13
<b>2. Irodatechnika</b>	4	4
<b>3. Dokumentumkészítés</b>	5	5
<b>4. Játékprogramok</b>	14	14
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-

**Mozgásnevelés (Testnevelés)**

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

Évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Heti órakeret	5	5	5	5	5	5
Éves órakeret	180	180	180	180	180	180
Ebből kötött	180	180	180	180	180	180
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

Témakör / Évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Rendgyakorlatok, téri tájékozódás	30	30	15	15	20	20
2. Alapmozgások	-	-	40	40	35	35
3. Alapvető testhelyzetek, szabad és kézi szer gyakorlatok	40	40	40	40	30	30
4. Légző gyakorlatok	15	15	-	-	-	-
5. Dobások, labdás gyakorlatok	45	45	40	40	45	45
6. Játékos versenyek	50	50	45	45	50	50
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-	-	-

**Testnevelés**

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

Évfolyam	7.	8.
Heti órakeret	5	5
2 éves órakeret	180	180
Ebből kötött	180	180
Szabadon tervezhető órakeret	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

Témakör/ Évfolyam	7.	8.
1. Rendgyakorlatok, téri tájékozódás	25	25
2. Gimnasztikai gyakorlatok	35	35
3. Képességfejlesztő gyakorlatok, játékos feladatok	40	40
4. Labdás gyakorlatok	45	45

<b>Témakör/ Évfolyam</b>	<b>7.</b>	<b>8.</b>
<b>5. Sportjátékok elemei</b>	35	35
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-

**Osztályfőnöki** (*Közösségi nevelés*)

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

<b>Évfolyam</b>	<b>5.</b>	<b>6.</b>	<b>7.</b>	<b>8.</b>
<b>Heti órakeret</b>	1	1	1	1
<b>Éves órakeret</b>	36	36	36	36
<b>Ebből kötött</b>	36	36	36	36
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-	-	-

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

<b>Témakör / Évfolyam</b>	<b>5.</b>	<b>6.</b>	<b>7.</b>	<b>8.</b>
<b>1. Beilleszkedés – Alkalmazkodás</b>	16	16	15	15
<b>2. Önismeret – Testi és lelki egészség</b>	10	10	42	42
<b>3. Aktuális témák</b>	10	10	-	-
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	-	-	-	-

**Önkiszolgálás**

**Órakeret a tanterv teljesítéséhez**

<b>Évfolyam</b>	<b>1.</b>	<b>2.</b>
<b>Heti órakeret</b>	2	2
<b>Éves órakeret</b>	72	72
<b>Ebből kötött</b>	72	72
<b>Szabadon tervezhető órakeret</b>	36	36

**Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására**

<b>Tematikai egység / Évfolyam</b>	<b>1.</b>	<b>2.</b>
<b>1. Öltözködés</b>	17+13	17+13
<b>2. Testápolás - személyi higiénia</b>	25+5	25+5
<b>3. Étkezés</b>	15+13	15+13
<b>4. Környezetrendezés- Környezetmegóvás</b>	15+5	15+5



Szabadon tervezhető órakeret	36	36
------------------------------	----	----

### Életvitel és gyakorlat

#### Órakeret a tanterv teljesítéséhez

Évfolyam	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Heti órakeret	2	2	2	2	3	3
Éves órakeret	72	72	72	72	108	108
Ebből kötött	72	72	72	72	108	108
Szabadon tervezhető órakeret	36	36	72	72	36	36

#### Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására

Témakör / Évfolyam	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Textilmunkák	15+3	15+2	20	20	25	25
2. Egyszerű háztartási munkák	20+16	20+16	15+30	15+30	20+15	20+15
3. Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők	15+15	15+15	10+20	10+20	25+5	25+5
4. Vásárlás	-	-	10+10	10+10	10+10	10+10
5. Piktogramok értelmezése	-	-	-	-	5+4	5+4
6. Anyagok alakítása	22+2	22+3	17+12	17+12	23+2	23+2
Szabadon tervezhető órakeret (+ órák)	36	36	72	72	36	36

### Játékra nevelés

#### Óraterv a tanterv teljesítéséhez

Évfolyam	1.	2.	3.	4.
Heti órakeret	2	2	2	2
Éves órakeret	72	72	72	72
Ebből kötött	72	72	72	72
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

#### Időkeret a tantárgy témáinak feldolgozására

Témakör / Évfolyam	1.	2.	3.	4.
1. Gyakorló játék	10	10	-	-
2. Konstruktív játék, manipulációs gyakorlójáték	10	10	-	-
3. Szerepjáték	10	10	15	10
4. Didaktikus játék	10	10	5	10
5. Szabályjáték	5	5	15	15
6. Spontán játék	10	10	15	15
7. Szabadban játszható játékok	17	17	22	22
Szabadon tervezhető órakeret	-	-	-	-

*Az új tananyagtartalom a Helyi Tanterv és Tananyagtartalom című dokumentumban áll rendelkezésre!*

## **6. Tervezhető további időkeret**

*(6. melléklet a 2011. évi CXCV. törvényhez: Gyermekek, tanulók finanszírozott heti foglalkoztatási időkeretének felső határára tekintettel)*

A tantervben rögzített heti kötelező óraszámok felett minden évfolyamon marad olyan évfolyamonként meghatározott időkeret melynek felhasználását az iskola határozhatja meg. Ez lehetőséget ad az iskoláknak arra, hogy a kerettantervek bevezetése után is megjelenítsék és megőrizzék a saját arculatukat.

E tevékenységek tervezését megelőzően a gyógypedagógus a tanulót megfigyeli, állapotfelmérést készít. A képességek vizsgálata jelzésértékű az osztályfőnök számára, mely alapján dönthet a megfelelő szakember bevonásáról, az egyéni habilitációs szükségletekről. A mérések eredményeinek összegzése (*pedagógiai vélemény*) az egyéni fejlesztési terv kiindulópontja. A mindenkori jelen állapot rögzítése után tervezhető meg az adott fejlesztési ciklus feladatsora. A felmérésekre és megfigyelésekre épülő egyéni fejlesztési terv határozza meg a habilitációs foglalkozások tartalmát. A fejlesztési feladatok — a tanuló egyéni sajátosságaitól függően — rövidebb, illetve hosszabb időtartamra is tervezhetők, a fejlődés nyomon követése során folyamatosan (*negyedévente, félévente*) visszacsatolást igényelnek, és ha szükséges, módosíthatók.

A tanév elején az osztályfőnök tájékozik a tanuló eddigi fejlődéséről és a fogyatékból eredő speciális szükségleteiről, különös tekintettel a gyermek egészségét befolyásoló teendőkről: pl. gyógyszeresedés, fogyatékból korrigáló segédeszközök, orvosi ellenőrzések, stb..

Az osztályfőnök felelős az osztályba tartozó tanulók optimális fejlesztésének koordinálásáért:

1. a gyermeket érintő pedagógiai hatások egységességének megteremtésével, a szaktanárok, gyógypedagógiai asszisztensek, helyettesítő kollégák, kollégiumi nevelőtanárok, gyermek és ifjúságvédelmi felügyelők tájékoztatása a speciális szükségletekről,
2. a fejlesztési terv lehető legeredményesebb megvalósításáért (*tanítási órák, rehabilitációs foglalkozások, tanórán kívüli tevékenységek tartamának célirányos tervezése a kiemelt fejlesztési területek szem előtt tartásával*),
3. a komplex személyiségfejlesztéshez nélkülözhetetlen szakemberekkel történő egyeztetésért (*gyermekpszichiáter, gyermekneurológus, szakorvosok, pszichológus, védőnő, iskolaorvos, gyermekvédelmi szakember*).

## **6.1 Egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú tanórai foglalkozások**

Az SNI tanulók pedagógiai és egészségügyi célú rehabilitációs foglalkozásainak célja, hogy az iskolai fejlesztéshez, tanórai foglalkozásokhoz szervesen kapcsolódva jelentősen csökkentse a fogyatékból eredő, szomatikus és pszichés hátrányokat, elősegítse a szociális érést.

Elsődleges feladata: a készségek képességek terápiás fejlesztése tanórai keretben, egyéni és kiscsoportos formában.

A rehabilitáció és rehabilitáció kijelölt szakaszai iránymutatók, a szakaszhatárok a tanulók életkorának és fejlettségi szintjének megfelelően átjárhatóak.

### **A pedagógiai és egészségügyi célú rehabilitációs foglalkozások feladatai**

#### **1-4. osztály**

Ebben az előkészítő időszakban a rehabilitációs foglalkozások kiemelt feladata:

- a kognitív funkciók fejlesztése szenzomotoros tapasztalatszerzés útján,
- bazális stimulizáció,
- mozgásterápia,
- a vizuomotoros koordináció és a grafomotoros ügyesség fejlesztése,
- a beszédindítás, beszédkészítés, beszédállapot javítása, a szókincs fejlesztése.

#### **5-8. osztály**

Az egyéni fejlődési sajátosságokat alapul véve az előkészítő időszak rehabilitációs és rehabilitációs fejlesztése, megerősítése történik.

- az értelmi képességek, a figyelem az emlékezet a gondolkodás fejlesztésére irányuló tevékenységek csökkentik a nagyfokú egyéni eltéréseket,

- az orientációs képességek (tér, idő) fejlesztése, az ismeretek gazdagítása, a cselekvőképesség alakítása segíti a tájékozódó képesség kialakulását,
- a verbális és nem verbális kommunikációs technikák alkalmazásával gazdagodik érzelmi élete, társas kapcsolata, szociális érzékenysége,
- a helyi sajátosságokhoz, szükségletekhez igazított különféle terápiák alkalmazása csökkenti a lemaradást az egész személyiség fejlődésében.
- az eddig hasznosított terápiáknak,
- a kommunikációs technikák alkalmazásának.

### **A rehabilitáció, rehabilitáció kiemelt célja:**

- a megismerő képesség, az emlékezet, a figyelem fejlesztése az észlelés – kép alkotás folyamatain keresztül, a cselekvésszabályozás belső feltételeinek folyamatos kialakítása, fejlesztése (*komplex gyógypedagógiai fejlesztés*),
- a beszéd formai és tartalmi oldalának kialakítása, megerősítése, terápiás beszédfejlesztés (*logopédia*),
- terápiás mozgásfejlesztés (*konduktív*).

### **Gondolkodási képességek fejlesztése**

A pontos érzékelés kialakítása tárgyak, személyek, jelenségek felismerése, megnevezése, felsorolása.

Összehasonlítás tárgyak, tárgyképek tulajdonság szerinti összehasonlítása (szín, alakforma, nagyság, mozgás, mennyiség) a feltárt lényeges tulajdonság alapján a hasonló és megkülönböztető jegyek egy, majd több szempontú összehasonlítása stb.

Differenciálás tárgyak, személyek, jelenségek mennyiségek csoportosítása a jellemzők alapján, a jellemző jegyek említésével.

Megkülönböztetés a minőség és mennyiség alapján, rendezés nagyság, szín, színárnyalat, mozgás szerint.

Az emlékezet fejlesztése személyek, tárgyak, szimbólumok megjegyzése, felsorolás, egymásutánisága. Cselekedetekre, cselekvésre, történésekre visszaemlékezés. Tárgyakhoz, személyekhez kapcsolódó tevékenység, felidézése stb.

Figyelem egyszerű, majd bonyolultabb utasítások végrehajtása, meghatározott cselekvés elvégzése. Többféle mozgás vagy cselekvés végrehajtása egymás után, összpontosítás a feladatra, céltudatos feladatvégzés próbálgatása, önellenőrzés.

Később az újonnan szerzett és már meglévő ismeretek közötti kapcsolt kialakítása, a lényeges-megegyező és eltérő jegyek kiemelése, összehasonlítások, eltérések, különbségek megfogalmazása, differenciálása.

Verbális szint megerősítése, gyakorlása.

### **A motoros képességek fejlesztése**

A motoros képességek fejlesztésének célja és feladata a testvázlat kiépítése, különböző testhelyzetek tudatos érzékelése, változtatása. A testrészek mozgása különböző testhelyzetekben. A saját viszonyított irány és térbeli helyzet felismerése stb. nagymozgások lendületes végzése, egyensúlygyakorlat, ügyességi gyakorlatok stb.

Mozgás-kivitelezés tempó, erősség, ritmus szerint.

Finommozgás fejlesztése, vizuomotoros koordináció kialakítása.

### **Tér és időbeli tájékozódási képesség alakítása**

Térbeli hely és helyzet felismerése, megnevezése: lent, fent, elöl, hátul közösen stb.

Térbeli helyzetek megfogalmazása, relációs szókincs fejlesztése.

Időbeli tájékozódás: a természet ritmusa, az idő ritmusa, ritmikusan ismétlődő állapotok megfigyelése. Visszaemlékezés cselekvésekre, történésekre stb.

### **Kommunikációs képességek fejlesztése**

A beszédindítás, a beszédkedv fokozása. Ösztönzés a kommunikációra. A beszéd technikai részének fejlesztése beszédmintával, gyakorlatokkal.

A fonetikus hallás fejlesztése. A hibásan képzett hangok javítása, beépítése a folyamatos beszédbe.

A szókincs gyarapítása, aktivizálása, a tanult ismeretkörhöz kapcsolódó szógyűjtés. A kifejezések, a fogalmak beépítése a tanuló aktív szókincsébe.

### **Olvasás-írás készségének fejlesztése**

Az olvasás-írásban mutatkozó lemaradások, nehézségek leküzdésének feladatai: az olvasás irányának gyakorlása, sortartás, sorváltás.

Magánhangzók differenciálása, időtartam, ajakállás, artikulációs mozgás szerint. Mássalhangzók megkülönböztetése. Betű felismerési gyakorlatok, hanganalízis, összeolvasási gyakorlatok stb.

Írásmozgás fejlesztése: a ceruzafogás, a görcsös, szaggatott, lassú írásmozgás korrekciója.

Írásmozgások egymásutánjai, mozdulatok gyakorlása. A hangok, betűk közötti asszociáció megerősítése.

### **Szociális képességek fejlesztése**

Pontos diagnózis kialakítása a viselkedés elemzése nyomán. Megfelelő kötődések, viszonyulások kialakítása. Szabályok felismerése, értelmezése, betartása. A társas viselkedés elemi formáinak ismerete, gyakorlása. A társadalmi beilleszkedés érdekében elsődleges feladat a társas kapcsolatok fejlesztése, a konfliktust kerülő magatartás erősítése. A fejlesztésnek fokozottan kell szolgálni a harmonikus személyiség alakítását, az önfegyelmet, a tudatos magatartás elérését elemi szinten. Fontos a feladattudat kialakítása és a céltudatos munkavégzésre szoktatás.

## **Logopédiai-kommunikáció, beszédhabilitáció**

A logopédiai foglalkozásoknak jelentős a szerepük az SNI értelmileg akadályozott tanulók fejlesztésében, mert az esetek nagy többségében társuló beszédakadályozottság is tapasztalható. Elsősorban a kisiskolás korosztály részére biztosítjuk a beszédindítást, beszédhibák kezelését, a helyes hangképzés elsajátítását, a beszédtempó és beszédritmus korrekcióját.

A kommunikációs foglalkozások fejlesztik a szövegértő képességet. A tanulók nyelvi képességei már az iskolába lépés pillanatában nagy eltérést mutatnak, ami a későbbiekben még tovább növekedhet.

Az egyes tanuló fejlődése, egyéni képességei, problémái csak pontos diagnosztizálással, logopédiai szűrővizsgálattal mutatható ki. *Lásd: Mérések*

A kommunikációs fejlesztő program kiscsoportra készül az állapottól függően. Így tartalma, követelményei csak a csoport képességeinek ismeretében fogalmazódhatnak meg.

A foglalkozásokra a pedagógus egyéni fejlesztési tervet készít, ami munkaterv része.

**Mozgáshabilitációban, konduktív terápiában** részesülnek a mozgásukban is akadályozott tanulók, akik számára mozgásfejlesztés, terápia javasolt.

A mozgásállapot javításához a személyi feltételek (*konduktív terápia, Alapozó terápia, DSZIT terápia*) biztosítottak, a minimális tárgyi feltételek is rendelkezésre állnak (*fejlesztő eszközökkel felszerelt mozgásfejlesztő szoba*).

Harmadik osztálytól kezdődően mozgásnevelés, testnevelés keretében a városi uszodában terápiás célú úszásoktatásban vesznek részt tanulóink.

A **gyógytestnevelést** a pedagógiai szakszolgálattal biztosítjuk, azon tanulók számára, akiknek ezt az orvos az adott tanévben előírja.

## **Többllet rehabilitáció**

Intézményünk tanulóinál a vezető értelmi fogyatékoságuk mellett számos egyéb társuló fogyatékoság is megállapításra került a szakértői véleményekben. A halmozott sérülés esetében a szakértői bizottságok a sérülés típusának megfelelően többllet rehabilitációt írnak elő egyeztetve és együttműködve intézményünkkel.

A képzés során, a helyi tanterv, tanmenet készítésénél az iskolánk a társuló fogyatékoság által megkívánt fejlesztési szükségleteket, rehabilitációs (képességet „helyreállító”, „visszaállító”), habilitációs (képességet „kialakító”, „felállítandó”) célokat és feladatokat is megjeleníti.

Tanórai keretben a figyelemfelkeltés, a cselekedtetés, az ismeretek közvetítése és megerősítése, az értékelés differenciált formában történik.

A nevelés-oktatás során alkalmazunk minden olyan segédeszközt, amelyet a tanuló használni képes, figyelemmel a gyógyászati segédeszközök használatának és a higiéniai szabályoknak a

betartására, annak megtanítására, az igénybevétel folyamatosságára, a balesetvédelemre, a tanuló állapotára vonatkozó kontraindikációkra és a biztonságra.

A társuló fogyatékoság és/vagy betegség jellegétől függően a tárgyi és személyi feltételek adaptálása szükséges. Meghatározó szempontok a tanulást segítő speciális szemléltetőeszközök, a feladat-végrehajtást megkönnyítő segédletek vagy alternatív megoldások, illetve a környezet megfelelő kialakítása. Különösen a viselkedésszabályozás jelentős nehézségei esetén állandó személyi asszisztencia, elvonulási lehetőség biztosítása, biztonságos tárgyi környezet speciális kialakítása.

Mindezek megfelelő szakmai bevezetéséhez lehetőség szerint a másodlagos vagy társuló fogyatékoságoknak megfelelő szakirányú szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus közreműködését is lehetővé tesszük.

## **6.2 Egyéb foglalkozások a tantárgyfelosztásban tervezhető, rendszeres nem tanórai foglalkozások (Nkt. 6. sz. mellékletére, a Gyermekek, tanulók finanszírozott heti foglalkoztatási időkeretének határára tekintettel)**

### **Szakkörök**

Az egy-egy területen tehetségesebb SNI tanulók számára a komplex személyiségfejlesztés és a tehetség kibontakoztatása céljából szakköröket működtetünk.

A szakkörök működtetése a *megfelelő kompetenciájú pedagógus, gyógypedagógus* ellátottság, a tanulók érdeklődésének és a tárgyi feltételeknek a függvénye.

Iskolánkban általában a következő szakkörök működnek:

- ének - zene – tánc,
- színekottás hangszeres zene,
- mese-báb,
- kézműves,
- színjátészó,
- informatika,
- „zöld szakkör”,
- könyvtár.

Az **éneke-zene szakkörben** a mozgásos népi dalos játékokon keresztül külön figyelmet fordítunk a táncra, valamint a hallás-és ritmusfejlesztésre, a mozgással kísért zenélésből fakadó örömlényre.

**Színekottás zenekarunk** a jó zenei hallással és ritmusérzéssel rendelkező értelmileg akadályozott tanulók számára sajátos módszerrel biztosítjuk a hangszeres zenetanulást (*elsősorban ritmushangszerek és szintetizátor alkalmazásával*), a hallás-és ritmusfejlesztést, a zenei ízlés formálását.

A **mese-báb szakkör** komplex személyiségfejlesztést biztosít, melyben hangsúlyozott a beszédkészség fejlesztése, a verbális és non-verbális kommunikációs lehetőségek tárházának bővítése, a népmesék történeteiből adódó nevelési szituációk feldolgozása, élményszerzés.

Szintén a **komplex személyiségfejlesztést** teszi lehetővé a színjátészó szakkör.

A **kézműves szakkör** keretében, a változatos ábrázoló-alakító tevékenységeken keresztül a

tehetséges értelmileg akadályozott tanulók alkotóképességét formáljuk és fejlesztjük a minél kreatívabb önkifejezést megcélózva.

Az **informatika szakköri foglalkozásokon** a digitális kompetencia fejlesztését, az IKT-eszközök közötti eligazodást, felhasználásuk módjának gyakorlását, a szabadidő hasznos és szórakoztató eltöltésének megismerését és gyakorlását segítjük.

A „**zöld szakkör**” a természetismeret, a környezeti nevelés, környezetvédelem a környezetünk közvetlen, konkrét megfigyeléséből kiindulva ad a tanórainál bővebb ismereteket, újszerű tevékenységformákat a tanulóknak.

A **könyvtár szakkör** az olvasásban jó eredményt elért értelmileg akadályozott tanulók számára nyújt olvasási lehetőséget, megismerteti a könyvtárhasználat módját, a kölcsönzés szabályait, a könyv értékeit, védelmét és segíti a választani tudást, valamint az olvasottak élményfeldolgozását.

A **hitoktatást** helyben, a katolikus egyház megbízásával végzi hittanári végzettségű gyógypedagógus kollegánk fakultatív formában (*szülői igények szerint*).

A tanulók képességeihez, lehetőségeihez igazítottan bővíthetők az ismeretek, de csak amíg az egyes tudáselemek beilleszthetők a tanulók tudásának rendszerébe. Az új ismeret alkalmazható és értelmezhető a tanulók számára a köznapi és a gyakorlati helyzetekben.

A szakkörök minden esetben végzettség és tanerőfüggők, ezért egy-egy tanévben a meghatározott időkereten belül a tantestület élhet az átcsoportosítás lehetőségével.

Ezen foglalkozások konkrét megnevezését ezért minden tanévben a tantárgyfelosztás és az éves munkaterv is tartalmazza.

### **Sportkör, tömegsport**

Előterbe helyezi a tehetséggondozást, az alapvető mozgás és feladatmegoldó-képesség fejlesztését és különféle sportversenyekre (*elsősorban a MSOSZ és FODISZ által szervezett*) történő felkészülést. A sportkör éves tevékenységéről munkaterv készül, a sportköri munkaterv, az éves munkaterv része.

### **Egyéni vagy csoportos felzárkóztató, tehetséggondozó foglalkozások**

A felzárkóztatás az alsó, míg a fejlesztő, tehetséggondozó foglalkozások az alsó és felső szakaszban egyaránt (*Nkt. időkerete szerint*) valósulnak meg fejlesztési tervek alapján, melyek a munkaterv részét képezik.

### **Állatasszisztált terápia**

Az állatasszisztált terápia (kutyaterápia, lovasterápia) segíti az értelmi fogyatékos tanulóink kommunikációs gátjainak oldását, ezzel segítve a verbális kommunikáció indulását. Fejleszti a szociális kompetenciát. Lehetőséget biztosít a tananyagok cselekvésbe ágyazott ismeretszerzésére, jártasságok, készségek kialakítására, elmélyítésére. Ezek a foglalkozások javítják a kedvet, fokozzák a fizikai és a szellemi aktivitást, alapvetően javítják az életminőséget.



## **Hangterápia**

A tanulóink számára a hangterápiás eszközök a hangok harmonizáló, egészséget támogató hatására révén hangérzetek és hangok segítségével érzelmi megnyugvást, ellazulást biztosít. Segíti a feszültségek oldását, a test energiarendszerének harmonizálását, ezzel belső békét, harmóniát teremt.

## **DSZIT terápia**

A dinamikus szenzoros, integrációs terápia játékos formában biztosítja a mozgás, mondókázás lehetőségét, mely során fejlődik a tanulóink mozgáskoordinációja, egyensúlya. Az érzékszervi ingerlések során idegrendszerük, agyi működésük edződik, figyelmük, koncentrációjuk, szociális képességük javul.

## **AAK**

A beszédükben, vagy beszédértésükben súlyosan akadályozott tanulóink kommunikációs eszközök használatával történő beszédindítása, beszédfejlesztése, valamint általános kognitív képességek fejlesztése egységesített képi és gesztus rendszerrel.

*A protetikusan kialakított környezet kialakításával a mindennapokban való idői, téri tájékozódás és beszédértés megsegítése általános, intézményi szintű feladat azon tanulók támogatása, megsegítése érdekében, akik az értelmi akadályozottság mellett autisztikus tüneteket is mutatnak.*

## **Autista specifikus komplex gyógypedagógiai fejlesztés**

Tanulás támogatása azon tanulóink részére, akik a szakértői véleményben megfogalmazottak alapján autista specifikus módszerekkel képesek hatékonyan ismereteket elsajátítani.

A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.

## **Tanulmányi szakmai, kulturális versenyekre való felkészítés**

- tanulmányi, kulturális és sportversenyekre való felkészítés (*Koncz Dezső komplex tanulmányi verseny, Háztartástan verseny, Felfénylő szavak szavalóverseny, stb.*),
- házi bajnokságok, iskolák közötti versenyekben való részvétel.

A felkészítőit és a felkészítés formáját az éves munkatervben határozzuk meg.

## **Iskola pedagógiai programjában rögzített, tanítási óra keretében meg nem valósítható foglalkozások, tematikus napok, hetek**

- *Mozgásélmény* sportnap, Egészségnap, Esélyegyenlőségi nap, stb,
- gyermeknap (*a hagyományoknak megfelelően tanítás nélküli munkanap*),

- hagyományos napok (*a munkatervben rögzítettek*),
- tematikus hét: pénz, digitális, környezeti fenntarthatósági,
- tanulmányi kirándulások.

Minden osztály fél, ill. egész napos kirándulásokat szervez, lehetőség szerint évi két alkalommal (*ősz, tavasz*). Az alsó szakaszban két egy-egy napos kirándulás szervezhető, míg felső szakaszban összekapcsoltan kétnapos, hétvégével együtt háromnapos kirándulás is szervezhető.

Erdei iskola programok szervezésére is van lehetőség pályázati forrás illetve egyéb támogatás esetén.

Gyógypedagógiai intézményünkben is biztosítottak – *a szülő igénye alapján* – a felügyeletre szoruló bejáró tanulók részére 17 óráig a szervezett foglalkozások. A mindenkori délutáni csoportlétszám és ellátási igény (*bejáró vagy kollégista*) határozza meg, hogy külön napközis csoportot szervezünk, vagy a tanulók az osztályukkal azonos vagy összevont kollégiumi csoportban maradnak.

Az egyéb foglalkozások egy része érinti a délutáni, a kollégiumi ellátást is, előfordulhat, hogy annak keretében valósul meg!

A csoportok szervezése (*bontás illetve összevonás*), realizálása tanterem-kapacitás, gyermekcsoport- létszám, összetétel, fejlettség és tanerő függvénye!

**A nevelő-oktató munka eredményességét lényegesen befolyásoló egyéb tényezők, tanulói jellemzők:**

<b>Jellemzők</b>	
Down-szindrómás	
autisztikus magatartásjegyeket mutat	
autista ( <i>szakértői vélemény szerint</i> )	
társuló fogyatékossgal él	mozgás
	látás
	hallás
	verbális kommunikációra nem képes
diétás /egyéni étrendre szorul	
nem szobatiszta	éjjelre
	nappalra sem
epilepsziás	

A közepsúlyos értelmi állapothoz sokféle és nagy számban előforduló egyéb társuló fogyatékoság, ill. egészségügyi probléma is társul, ami nehezíti tantervi követelmények teljesítését és megköveteli a fokozott egyéniesítő gondozást-nevelést is.

## **7. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai**

*Iskolánk esetében nem releváns!*

## **8. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések**

*(lásd. nevelési program)*

## **9. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei**

A taneszköz fogalma magában foglalja mindazokat az információhordozókat, oktatási eszközöket, segédeszközöket, szemléltető eszközöket és tanszereket, amelyek a tanulás forrásai. Taneszköz az oktatás-nevelés folyamatában felhasználható, a kitűzött célok megvalósítását segítő tárgy.

Gyógypedagógiai fejlesztő munkánk csak akkor eredményes, ha tapasztalati úton marad, multiszenzorális. A tevékenységközpontú oktatás eszközigénye nagyon jelentős.

A tankönyv térítésmentessége biztosított a köznevelésben minden tanuló számára.

Csak az értelmileg akadályozott SNI tanulók számára kifejlesztett és kiadott tankönyvkínálatból választunk.

A tankönyv legyen igényes, vonzó külsejű, figyelemfelhívó, jó minőségű papírból és kötésben,

- kívánatos a kapcsos, lapokra szedhető megoldás; mely biztosítja a differenciált feladatvégzés lehetőségét
- a tankönyv tartalmában, információiban, az ábrák kivitelezésében, a szöveg tartalmi megfogalmazásában igazodjon a tanulók sajátos igényeihez; értelmi és érzelmi sajátosságaihoz
- az egyes tantárgyak tankönyvei egymásra épüljenek;
- fontos a tankönyvhöz kapcsolódó feladatlap;
- a tankönyv ne legyen zsúfolt, legyen áttekinthető, jól olvasható betűtípussal szedve;
- a tanulást segítő kézikönyvek sok képpel törekedjenek a megfigyelés segítésére, a folyamatok és történések megértésére.
- lehetőség szerint elektronikus adathordozón rögzített hang- és képanyag is álljon rendelkezésre.

A tankönyvválasztást a nevelőtestület tanévenként felülvizsgálja.

Az iskola tankönyveit részben az iskolai könyvtárban, illetve a tanulócsoporthoz kell őrizni a helyi tanulásszervezési sajátosságok miatt.

Az értelmileg akadályozott tanulók számára lehetőleg olyan füzetet kell használni, amely a figyelem, a koncentráció és az esetleges észlelési zavarok kompenzációs igényét kielégíti (pld. a gyengén látók számára nyomott füzetcsomag).

A gyogyepedagógus kreativitását, szakmai tudását magukba foglaló saját készítésű szemléltető eszközök, feladatlapok, munkáltató lapok a továbbiakban is nélkülözhetetlenek az oktatás-nevelés sikeréhez.

### **Tanulói segédlet-, és taneszköz-kiválasztás kiválasztásának legáltalánosabb elvei**

- célszerűség,
- korszerűség,
- tartósság,
- esztétikusság (*igényes, színes kivitelezés*),
- biztonságosság, tisztíthatóság,
- motiváló (*cselekvésre, ismeretszerzésre ösztönző, figyelemfelhívó*) hatás.

### **A taneszközök kiválasztásának speciális szempontjai iskolánkban**

- alapvető szempontként az értelmileg akadályozott tanulóink tanulási-ismeretszerzési folyamatának sajátosságait kell figyelembe vennünk (*ami az Irányelvekben és Pedagógiai Programunkban részletezett*),
- az ismeretnyújtás mellett folyamatosan biztosítanunk kell az ismeretek, fogalmak, szokások és tevékenységek valós, illetve a valósághoz közeli élethelyzetekben történő alkalmazását és gyakorlását, ami szintén jelentős taneszköz-háttérrel feltételez,
- rendelkezünk kell az egyéniesítő neveléshez szükséges speciális eszközökkel és a differenciált csoportszervezési eljárásokból adódó többlet eszközkészlettel,
- figyelembe kell vennünk, hogy az értelmileg akadályozott tanulók manipulációs eszközei fokozott igénybevételnek vannak kitéve, így csak a tartós, jó minőségű anyagokból készült eszközöket tudjuk hatékonyan alkalmazni,
- a manipulációs eszközök kiválasztásánál előnyben részesítjük a természetes alapanyagokból készült taneszközöket,
- nevelési céljainknak megfelelően a komplex személyiségfejlesztéshez használt taneszközök és felszerelések többségét nem csak egy tantárgy keretében, hanem több tantárgy fejlesztési feladataihoz is alkalmazzuk, ezért fontos szempont a többfunkciós felhasználhatóság,
- a taneszközök és felszerelések kiválasztásánál mérlegelnünk kell az árat, igazodva a pályázati és egyéb támogatásokhoz, azonos funkciójú és minőségű eszközök közül a kedvezőbb árfekvésűt választjuk,

- figyelembe kell vennünk, hogy intézményünk jelenleg két telephelyen működik, így a zavartalan és hatékony oktató-nevelő-fejlesztő tevékenységhez bizonyos eszközökből nagyobb mennyiségben van szükség,
- a nagyfokú fejlődésbeli lemaradás és a konkrétumokhoz való kötődés indokolja, hogy az iskolában speciális taneszközök a játéktárgyak, valamint a mindennapi élet használati tárgyai is.

## **10. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái és az egyéb foglalkozások szervezési elvei**

### **Alkalmazott ellenőrzési formák**

Az ellenőrzés során az értékelés szempontjából lényeges adatokat gyűjtünk a tanuló fejlődéséről, viselkedéséről, teljesítményéről.

Folyamatos megfigyelés játékokban, tanulásban, mindennapos élethelyzetben, spontán megnyilvánulásokban;

- értelmi teljesítőképesség mérése egyszerű feladatlappal,
- képességmérés (iskolakészültség, önkiszolgálás szintje, neveltségi szint, finommotorika, pszichikus funkciók mérése, tanévenként),
- irányelvek által meghatározott iskolai fejlesztési szakaszhatárokon a pedagógiai hozzáadott érték mérés, tevékenységvizsgálatok mérése, munkavégzés pontossága, sorrendje, munkatempó, kitartás,
- személyiség fejlődésének megfigyelése.

Az értelmileg akadályozott gyermekekre jellemző tanulási, önálló feladat-megoldási nehézségek illetve az elemi szintű írás, olvasás és nehezített kommunikációs készség miatt a „többségi” általános iskolába járó tanulók ellenőrzésénél használt beszámoltatási formák (*felelet, írásbeli dolgozat, teszt, témazáró felmérések stb.*) nagy része nem alkalmazható.

### **Az írásbeli beszámoltatást az alábbiakra korlátozzuk**

#### **Tanév végi felmérés a kultúrtechnikai tárgyakból**

*Célja:* az elemi szintű olvasás-írás és számolási ismeretek mérése, önmagukhoz mért fejlődésük dokumentálása, a helyi tanterv fejlesztési feladatai, ismeretei teljesíthetőségének vizsgálata.

**Formája:** 5-10. évfolyamokon

- olvasás-írás tantárgyból
- számolás-mérés tantárgyból

**Rendje:** szakmai munkaközösségünk által kidolgozott, kerettanterv kompatibilis feladatlapokon

- a beszámoltatás végzi: az osztályfőnök, ellenőrzi az intézményvezető-helyettes vagy szakmai munkaközösség-vezető
- időkerete: tantárgyanként 45 perc
- egy tanítási napon csak az egyik tantárgyból végezhető a felmérés!

**Tervezett időpontja:** adott év május utolsó hetében lehetőleg a 2. tanítási órában.

A felmérés eredménye a tanulók tanév végi tantárgyi értékelésénél nem döntő súlyú. A minősítést az egész tanéves, cselekvésbe ágyazott tanulásban nyújtott teljesítmény, valamint az elemi szintű kultúrtechnikai ismeretek adaptálásának, a mindennapi tevékenységekben való alkalmazásának képessége határozza meg.

## **11. Értékelés, ellenőrzés rendszere**

A – *sajátos nevelési igényt tekintve* – értelmileg akadályozott gyermekek iskolai értékelése során a tanulók tudását, attitűdjét, a magatartását figyeljük meg, az egyénre szabott követelményekhez viszonyítunk és az önmagukhoz mért fejlődésük alapján teszünk megállapításokat.

**Az értékelés célja:**

- a meglévő készségek és képességek folyamatos diagnosztizálása a tanuló jellemzőihez igazodó legmegfelelőbb fejlesztési eljárások kiválasztása, tervezése érdekében teljesítményszint és tudásszint jelzése,
- jelezze a gyógypedagógus számára a tanuló fejlődését, fejlesztetőségét,
- tájékoztassa a szülőt gyermeke fejlődéséről önmagához és az adott évfolyam követelményeihez viszonyítva,
- segítse a tanulókat a minél realisabb önismeret kialakulásában.

**Tanulóink sajátos nevelési igénye, a nevelhetőség nehézségei miatt az értékelésnél különösen fontos, hogy:**

- az értékelés ösztönző hatású legyen, segítse a pozitív személyiségjegyek továbbfejlődését,
- az értékelés humánus, gyermekcentrikus formáit alkalmazzuk,
- a diagnosztikus és segítő célú, folyamatos értékelésnek a teljes képzési időszakban kiemelkedő szerepet kell kapni a tanulók értékelésében.

Az értékelési formák kialakítása az értelmileg akadályozott tanulók módosult fejlődésmenetének, valamint az ép értelmű tanulóktól jelentős mennyiségi és minőségi eltéréseket mutató tanulási képességeinek figyelembevételével történt.

**Mit értékelünk?**

- a szociális képességek, magatartási, viselkedési szokások alakulását,
- a tanuló személyiségjegyeinek fejlődését,
- a tanuláshoz, munkához való viszonyát,
- a cselekvőképességét, pszichomotoros fejlődését,
- a tanult ismeretek alkalmazásának képességét,
- a tanuló önmagához mért fejlődését az ismeretek elsajátítása, a képesség minőségi és mennyiségi gyarapodása terén.

Az adott tanulócsoport sajátosságaiból, a nagy egyéni eltérésekből adódóan egy külső elvárásrendszerhez igazodó értékelés irreleváns. Bemeneti, diagnosztikus mérésekhez az egyes fejlődés-lélektani skálák, valamint az egyes részképességeket felmérő eszközök (pld. Kommunikációs mátrix, Pedagógiai Analízis és Curriculum), továbbá az egyéni megfigyelések adnak támpontot. A fejlődést, illetve az elért eredményekkel való elégedettséget is individualizált módon kell értelmezni, hiszen a várható előmenetel erősen függ a kóroki tényezőktől is. Mindezek miatt mindenképp szükséges a szöveges értékelés.

Az iskolai előmenetel értékelésében szempontok:

- az adott témakörhöz/elvárásokhoz tartozó ismeret/tevékenység mennyiségének bővülése,
- az adott ismeret/tevékenység alkalmazásának milyensége: milyen önállósággal, mennyire szituációhoz kötött, mennyire jelenik meg általánosítás, mennyire köti korábbi, más ismeretekhez, összefüggések (pl. ok-okozati, mennyiségi stb.) felismerése, beágyazódása.

A bizonyítvány mellett a nevelőtestület döntése alapján *ú.n. Félévi és év végi szöveges értékelő füzetet* is alkalmazunk, amit iskolánk szakmai munkaközössége dolgozott ki. A tájékoztató füzet lapjait évről évre összefűzzük így a gyermek fejlődése folyamatosan nyomon követhető. A magatartás és szorgalom értékelése mellett tantárgyankénti szöveges értékelést ad a tanuló elért eredményeiről.

Az első évfolyamon félévkor a tájékoztató füzetben és év végén a tájékoztató füzetben és bizonyítványban, valamint 2. osztály félévkor tájékoztató füzetben az értékelés szöveges értékeléssel történik. A második évfolyam év végétől a tanév végén szövegesen a tájékoztató füzetben, a bizonyítványban a szöveges értékelésnek megfelelő érdemjegyekkel, félévkor pedig a szöveges értékelést alkalmazzunk a tájékoztató füzetben.

Havonta KRÉTA elektronikus napló felületére beírásra kerül legalább egy érdemjegy (*szöveges vagy numerikus*), mely a tanuló havi munkáját tükrözi, ezáltal a szülők is tájékozódhatnak gyermekük teljesítményét illetően.

### **A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei**

Valamennyi évfolyamon a magatartás szöveges értékelésének fokozatai: példás, jó, változó, rossz; a szorgalom értékelésének fokozatai példás, jó, változó, hanyag. *A kritériumok a tájékoztató füzetben kirészletezve kerülnek megjelenítésre!*

Év közben a tanulóknak: helyeslés, dicséret, figyelmeztetés, megrovás, stb. szimbólumok, tárgyjutalmak: pontozás, csillag, dicsérő kártya, matricák, egyéb jelek, stb. osztályonként meghatározott módon.

A szülőknek *péntekenként vagy egyéni igény szerint* segítséget, tájékoztatást nyújtunk, kéthavonta fogadóórát tartunk.

### Gyógypedagógiai vélemény

Átfogó, minősítő, összegző szöveges értékelést készítünk a tanulók teljesítményéről, tevékenységi szintjéről, beszéd- és mozgásállapotáról, szociális képességéről (*az aktuális állapot mellett az előző átfogó értékeléshez képest megfigyelt változások dokumentálásával*):

- a beérkező új tanulók esetében,
- 1. osztály végén,
- *minden páros évfolyam végén (2., 4., 6., 8. évfolyam).*

### Az alábbi szempontsor szerint:

- a tanuló adatai,
- a tanuló megjelenése,
- szomatikus jellemzők,
- érzékszervek (épsége, segédeszköz, ingerfeldolgozás minősége,
- egészségi állapota,
- magatartása, viselkedése, pszichés funkcióinak sajátosságai,
- önismeret, testséma,
- szociabilitás, társas kapcsolatok,
- nagymozgások,
- finommozgás, grafomotoros készség
- kommunikációja, beszédállapota,
- értelem (pl. figyelem, figyelemterelhetőség és szándékosság, időtartama, emlékezet, feladathelyzet, feladattartás és feladatértés, ok-okozat /gondolkodás,
- játéktevékenysége,
- munkatevékenysége (*önkiszolgálás, ház körüli munkák, stb.*),
- általános tájékozottság,
- térbeli és időbeli tájékozottság,
- fejlődése a kultúrtechnikák terén (olvasás-írás, számolás-mérés).

### Méréseink

Terület megnevezése	Mérés-értékelés eszköze	Évfolyamok	A felmérést végzi	Visszacsatolás módja
beszédállapot, kommunikáció, beszéd szint mérés	Bóti Mariann által kidolgozott vizsg. elj. + artikulációs	1. évfolyam és a logopédiai fejlesztésben részesülők	logopédusok	egyéni terápiák, fejlesztési tervek



	vizsg.+ saját bemeneti mérőeljárás			
komplex személyiség vizsgálat	PAC 1, SPAC vagy TARC vizsgálati eljárás, állapot megismerésen alapuló vizsgáló eljárás, Goodenough, BENDER A, B Kommunikációs mátrix egyes részei	óvoda, fejlesztő iskola 1-12. osztály	csoportvezető gyógypedagógusok	egyéni terápiák, fejlesztési tervek
kultúrtechnikai tantárgyak (olvasás-írás, számolás-mérés)	saját kidolgozású kerettanterv kompatibilis felmérőlapok	5. -10. osztály	csoportvezető gyógypedagógusok	Helyi tanterv, tantárgyi fejlesztő programok értékelése
mozgásszervi szűrés	ált. szempontsor a konduktív nevelésben ill. gyógytestnevelésben résztvevő gyermekek fejl. megfigy. és a fejl.regisztrálásához	minden bejövő növendék és a mozgásterápiában résztvevők	mozgásfejlesztő szakemberek	szükséges mozgáshabilitáció megtervezése
mozgásállapot, fizikai teljesítőképesség felmérése	saját kidolgozású kerettanterv kompatibilis mérés és NETFIT mérés	iskolai évfolyamok 1-12.osztály	mozgásnevelést, testnevelést végző pedagógusok	egyéni terápiák kiválasztása, helyi tanterv értékelése internetes feltöltés
autista specifikus komplex gyógypedagógia fejlesztés	Autistákra kidolgozott megfigyelési szempontrendszer alapján	minden évfolyam	fejlesztést végző gyógypedagógus	egyéni terápiák, fejlesztési tervek

Rendkívül fontos szem előtt tartani, hogy az értelmileg akadályozott tanuló pillanatnyi teljesítményét jelentősen befolyásolhatják a különféle külső és belső tényezők. Épp ezért az

egyszeri „felmérés” nem feltétlenül felel meg a tanuló valós képességprofiljának. Szükség van tehát rendszeres visszamérésekre, folyamatdiagnosztikára, tanári megfigyelésekre, valamint szülői visszajelzésekre, amelyek során a várt és az észlelt eredmények elemzését követően szükség szerint módosítható a tanulási cél. Különösen az együttműködés kezdeti szakaszában a hathetes időintervallum javasolt. A tanulókról félévenként összegző értékelés

## **12. A magasabb évfolyamba lépés feltételei**

Amennyiben a tanuló sérülése, képességfejlődésének üteme vagy a tanuló egészségügyi állapota indokolja, a tanuló eredményesebb teljesítésének eléréséhez, a felzárkóztatás érdekében fejlesztő foglalkozáson vesz részt, de automatikusan továbbhalad a csoportjával.

Lehetővé tesszük, hogy a súlyosabban sérült, gyengébb képességű tanulók magasabb évfolyamba lépése is automatikus legyen.

A következő évfolyamra lépés legfontosabb alapelve, hogy a közösségbe a tanuló beilleszkedjen, elfogadja az iskolai munka szabályait, rendszerét. A tantárgyi rendszerben az elvárt teljesítmények nem tökéletes teljesítése esetén is marad a tanuló megszokott társaival, hiszen személyiségfejlődése szempontjából a hasonló korúak társasága döntő jelentőségű. Minden lemaradást egyéni és kiscsoportos fejlesztés keretében kell csökkenteni.

Záradékolás ebben az esetben *„a tantervi követelményeket nem teljesítette, a nevelőtestület határozata alapján az osztályközösségben marad”*

Szülői kérésre, intézményvezetői engedéllyel lehetőség van arra, hogy az eredményesen befejezett tanévet az 1. osztályos tanuló megismételje.

A tanulók eredményes fejlesztése érdekében a gyógypedagógusnak rendszeresen együtt kell működnie más szakemberekkel is (orvossal, pszichológussal, konduktorral, szociális munkással, stb.).

## **13. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai**

Gyógypedagógiai intézményünkben házi feladat nincs. A tanulóink otthoni felkészülését erőteljesen befolyásolja az a tény, hogy középsúlyos értelmi fogyatékosok illetve súlyos és halmozottan fogyatékosok. Állapotukból kifolyólag többnyire gyógyszeres kezelésben is részesülnek, ezért terhelhetőségük egészségügyi szempontból sem indokolt. Továbbá figyelembe vesszük azt a tény, hogy a feladatok elvégzéséhez, a segítségnyújtás formáihoz elengedhetetlenül szükséges a megfelelő a szakmai felkészültséggel bíró szakember is.

## **14. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek**

**Az általános fizikai teherbíró-képesség mérésének lehetőségei**

Erőnlétben az egyén fizikai, pszichikai összetevőjét értjük, melyet mindenekelőtt az állóképesség, az erő és a gyorsaság, a velük kapcsolatos pszichikai tulajdonságok határoznak meg.

Az erőnlét két legfőbb teljesítmény-meghatározó tényezője tartalmi és metodikai szempontból a koordinációs és a kondicionális képességek. A koordinációs képességek fejlesztése lényegében az ügyesség edzése. A koordinációs képességek fejlesztésével, a végső soron, a mozgás végrehajtásának és gazdaságosságának pontosságát javíthatjuk. A koordinációs képességek fejlődése egyébként szoros összefüggésben van a kondicionális képességek fejlődésével.

### **Az általános fizikai teherbíró-képesség mérésének gyakorlati haszna**

- A terhelhetőség/egészség szempontjából leglényegesebb kondicionális képességek mérésére kifejlesztett mérési és értékelési útmutató alapján elvégzett vizsgálatok lehetővé teszik az egyén, a közösség, a társadalom egészének, vagy bizonyos rétegeinek egészség szempontú fizikai állapotának számszerűen is kifejezhető megbecslését, a mért adatok egészséggel összefüggő értelmezését, elemzését.
- A teljesítmény-élettani paraméterek különbözőségének felfedése, lehetőséget ad az egyénre szabott optimális edzésintenzitás szakszerű megválasztásához.
- Biztosítja a pillanatnyi fizikai állapottal való szembesülést, a megadott követelményértékekhez viszonyítást.
- Felfedi az egészség, a terhelhetőség szempontjából leglényegesebb kondicionális képességek területén mutatkozó esetleges hiányosságokat, ezáltal lehetővé teszi azok mielőbbi tudatos felszámolását.
- A rendszeres időszakos ellenőrzés, folyamatos visszacsatolást jelent a hibák kiküszöböléséhez.
- Egy-egy edzésprogram befejezése után az elért teljesítmény értelmezése és elemzése: a kitűzött cél elérése (vagy el nem érése), az egyén fizikai állapotában bekövetkezett változás értelmezése pszichikai hatása miatt nagymértékben fejleszti az akaratot, a fegyelmet, az önfegyelmet, az önismeretet, az önbecslést.
- Összehasonlítási, viszonyítási lehetőségre ad, az azonos módszerrel, de pl. különböző földrajzi területen élő, tevékenykedő (*dolgozó*), különféle sportágakat űző egyének teljesítményeihez.
- A NETFIT és a saját intézményünk által kidolgozott mérés, vizsgálat során a tanár egészség- és test-kulturális alapismereteket ad át, ezen ismeretek elsajátítása a rendszeres, tudatos testedzésre mozgósít, így nagymértékben hozzájárul, hogy fiataljaink mind nagyobb hányada felismerje, megtapasztalja, hogy rendszeres fizikai aktivitásra szánt idő és anyagi ráfordítás többszörösen megtérül, ha az egészség, a cselekvő-képesség és a jó közérzet egész életünk folyamán megmarad.
- A NETFIT és a saját intézményünk által kidolgozott mérés során már a kisiskolás korúak körében felszínre kerülnek, kitűnnek az egyes kondicionális képességek területén elért kimagasló eredményt elérő tanulók.

- A fizikailag jól felkészített versenyző – váratlan zavaró körülmény nélkül – nem csak a verseny/mérkőzés időtartama, hanem az egész versenyidőszak alatt megbízható, kiegyensúlyozott fizikai-pszichikai teljesítményt nyújt. A terhelhetőség szempontjából leglényegesebb kondicionális képességek fokozatos fejlesztése és a megkívánt mértékű szinten tartása – egyéni és csapat sportágakban is – nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a sportolóink több éven át kimagasló eredménnyel szerepeljenek a speciális, értelmi sérült tanulók számára megrendezett versenyeken.

Összefoglalva: az általános fizikai teherbíró-képesség mérése során választ kaphatunk arra, hogy fizikai terhelhetőségük szempontjából jelenleg hol tartanak tanítványaink, hová kell felfejleszteni őket és hogyan tegyük meg a megfelelő lépéseket.

### **A pedagógus (gyógypedagógus, testnevelő) által végzett intézményünk által kidolgozott felmérőrendszer**

A tanév elején és a tanév végén meg kell mérni a fizikai állapot minősítéséhez szükséges motorikus próbákban elért teljesítményt, és a mért eredmények százalékban átszámolt értékek alapján kell az értékelést és a minősítést elvégezni.

Fel kell tárnunk az egészség szempontjából leglényegesebb kondicionális képességek területén mutatkozó esetleges hiányosságokat, és képesség szerinti differenciált terheléssel, törekedni kell azok mielőbbi felszámolására. Rendszeres testedzési lehetőség biztosításával – a tanárnak, a tanulónak és a szülőnek – törekedni kell az egészséges létezés stabilabb megtartását elősegítő „*kell - szint*” megtartására.

A tanulók aktív közreműködésével, a megtervezett foglalkozások keretében végzett rendszeres testedzés hatásának elemzése. Az elért változás nyomán követésének biztosítása: a tanár, a diák és a szülő számára. *(A pillanatnyi fizikai állapottal való szembeállítás során a fiatalok önismeretének tárgyilagosa önértékelésének, akaratának és önbecsülésének fejlesztése.)*

### **A tanulók fizikai állapotának felmérésére szolgáló próbarendszer**

A próbarendszert nevelési eszköznek tekintjük, amelyek lehetővé teszik a tanulók fejlődése során az alapvető fizikai tulajdonságok mérését. A tesztek nem képezik a tantervek tartalmát, és hogy a mérés célja megvalósuljon nem szabad azokat betanítani és gyakoroltatni. A próbarendszert a tudományos kutatás eszközeinek is tekinthetjük a tanulók fizikai állapotának vizsgálatához.

Iskolánkban a NETFIT országosan bevezetett mérési rendszeren kívül az intézmény által kidolgozott feladatsort is használjuk, mivel az értelmi sérült tanulók kondicionális és koordinációs képességeit csak specifikusan, számukra kidolgozott és reális eredményeket adó értékeléssel tudjuk kimutatni.

A saját intézményünk által kidolgozott mérési rendszer szakaszatai (1-3. osztályig, 4-6. osztályig és 7-12. osztályig) azért kerültek így kialakításra, mert a mozgásnevelés órák tananyag tartalma 1-3. osztályig elsősorban ritmusgyakorlatokból és játékos elemekből tevődik

össze. A 7. osztálytól bevezetésre kerülő testnevelés órák már tartalmazzák azt a mozgáselőkészítést, mellyel a koordinációs és kondicionális képességek mérhetővé válnak.

### **A vizsgálatok megszervezése**

- A saját mérésünket–évente kétszer, a tanév elején és végén kell végeztetni. a NETFIT esetében pedig januártól májusig egy alkalommal.
- A NETFIT tesztek a kézikönyvben szereplő utasításoknak megfelelően kell elvégeztetni.
- A motiváció növelése miatt rendkívül fontos, hogy a teszt levezetője tisztában legyen, miért végeztetjük el a tesztek, és hogyan értelmezzük az eredményeket.
- Az összehasonlíthatóság érdekében a tesztek végrehajtási körülményeinek hasonlóknak kell lenniük minden diáknál, minden részletben (*helyszín, eszköz, hőmérséklet, stb.*)
- A tesztek eredményeit minden gyermeknek személyre szólóan kell megadni.

**Az értelmileg akadályozott tanulóink motorikus és fizikai képességének mérési eljárása**

<b>évfolyam</b>	<b>mikor?</b>	<b>mit?</b>	<b>a mérést végzi</b>	<b>dokumentum</b>
1-3. oszt.	<p><u>1. oszt.</u> máj.1-15</p> <p><u>2.-3. oszt.</u> -szept.10-25 -máj. 1-15</p>	<p>1. 20 m futás</p> <p>2. ingafutás 10x10 m</p> <p>3. helyből távol</p> <p>4. kislabda dobás</p> <p>5. kétkezes alsó dobás</p> <p>6.padon egyensúlyozás</p>	testnevelő- gyógy- pedagógus	<p>1. összesítő adatlap a mérés nyilván tartásához osztályonként</p> <p>2. a gyógy- pedagógiai véleményben a. fejlődési lapban</p>
4-6. oszt.	<p>szept. 10-25 máj. 1-15</p>	<p>1. 400 m-es futás</p> <p>2. 40 m futás</p> <p>3. ingafutás 10x12 m</p> <p>4. helyből távolugrás</p> <p>5. kislabda dobás</p> <p>6. felülés 1'-ig</p> <p>7. kétkezes dobás hátra</p> <p>2 kg-os med.</p>	testnevelő- gyógy- pedagógus	<p>1. összesítő adatlap a mérés nyilván tartásához osztályonként</p> <p>2. a gyógy- pedagógiai véleményben a. fejlődési lapban</p>
7-12. oszt.	<p>szept. 10-25 máj. 1-15</p>	<p>1. 800-es futás</p> <p>2. 40 m futás</p> <p>3. ingafutás 10x15 m</p> <p>4. távolugrás nekifutással</p> <p>5. kislabda dobás</p> <p>6. felülés 1'-ig</p> <p>7. kétkezes dobás hátra</p> <p>3 kg-os med.</p>	testnevelő- gyógype- dagógus	<p>1. összesítő adatlap a mérés nyilván tartásához osztályonként</p> <p>2. a gyógy- pedagógiai véleményben a. fejlődési lapban</p>

## **15. Tananyagtartalom (2020. szeptember 01-től felmenő)**